

8 Noyabr Zəfər Günüdür

Qüvvət elmdədir...

Nizami Gəncəvi

HAYKA
Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана
SCIENCE
Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

№ 36 (1433)

Cümə axşamı, 7 noyabr 2024-cü il

Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur

Bişkekdə Prezident İlham Əliyevə "Çingiz Aytmatov" ordeni təqdim edilib

Noyabrin 5-də Bışkekdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə "Çingiz Aytmatov" ordeni təqdim edilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, dövlətimizin başçısı görkəmli qırızı yazıcı Çingiz Aytmatovun ev-muzeyinə gəldi.

Prezident İlham Əliyev əvvəlcə ev-muzeyi ilə tanış oldu.

Məlumat verildi ki, muzey Bışkek yaxınlığında "Ala-Arça" dövlət iqamətgahında - 1986-ci ildən yazarının ömrünün son 20 ilini yaşadığı evdə yerləşir. Qırızı xalqının böyük oğlunun vəfatından sonra həyat yoldaşı Mariya Aytmatova və oğlu Eldar ailəsi ilə burada yaşayırlar.

Ev-muzeyi Çingiz Aytmatovun həyat yoldaşı Mariya Urmatova, övladları Eldar və Şirinin təşəbbüsü ilə 2014-cü il dekabrın 12-də açılıb.

Çingiz Aytmatovun kiçik oğlu Eldar yazıcının hələ sağlığında evdə hökm sürmiş bütün ab-havani və şəraitli ən xırda detala qəder qorunub saxlamaya çalışıb. Ev-muzeynə yazarının şəxsi əşyaları, əlyazmaları və çoxsaylı mükafatları qorunub saxlanılır. İkinci mərtəbədə onun kabinetini, yataq otağı və kitabxana yerləşir.

Evin ikinci hissəsində Eldar Aytmatov və ailəsi yaşayır. Mədəni-maarrif fealiyyəti ilə məşğul olan Çingiz Aytmatov Beynəlxalq Fondu da burada yerləşir. Fond 2000-ci ilde yazarının özü tərəfindən təsis edilib, indi onun övladları tərəfindən idarə olunur.

Dövlətimizin başçısı ev-muzeyinin xatirə kitabına ürek sözlərini yazdı.

Qeyd edək ki, dünyasöhrətli yazarının zəngin bədii irsinsə Azərbaycanda da hər zaman böyük maraq olub. Ulu Önder Heydər Əliyev Çingiz Aytmatovu "Türk dünyasının fərixi" adlandırdı. Prezident İlham Əliyev 2008-ci ilde bir nömrəli "Dostluq" ordenini Çingiz Aytmatova təqdim edib. Azə-

baycan ve Qırızıstan prezidentlerinin iştirakı ilə bu il aprelin 24-də Bakı şəhərində Çingiz Aytmatovun abidəsi açılıb.

Sonra Prezident İlham Əliyev "Çingiz Aytmatov" ordeninin təqdim edilməsi mərasimi oldu.

Çingiz Aytmatov Fondunun prezidenti Eldar Aytmatov çıxış edərək dedi:

- Hərəmtli cənab Prezident, hərəmtli qonaqlar.

Bu gün men "Çingiz Aytmatov" ordenini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyevə təqdim etmek şərfinə nail oluram. Bu mükafat dərin hörmətin və yüksək nüfuzun rəmziidir. Bu, humanist dəyerlərin möhkəmləndirilməsinə, mədəni dialoğun dəstəklənməsinə və böyük yazıçımızın yaradıcı irlisinin qorunub saxlanmasına Sizin verdinizin müstəsna töhfəyə görə minnətdarlıq eləmətidir.

Çingiz Aytmatov yalnız yazıçı deyil, həm də xalqlar arasında sülh, qarşılıqlı anlaşma və birləşmə ideyalarını təbliğ edən əsl körpü olub. Cənab Prezident, bu gün biz bu prinsiplərin Sizin fealiyyətinizdə necə təcəssüm etdiyini görürük. Sizin rəhbərliyinizlə Azərbaycan mədəniyyətlərərəsi mübadilənin və əməkdaşlığın təşəbbüskarı kimi çıxış edir, digər ölkələrlə dinc və yaradıcı münasibətləri təşviq edir.

İcaza verin, xalqlarımız arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsində və Çingiz Torekuloviçin həyatını hər etdiyi dəyerlərin təbliğində yorulmaz səyələrinə görə Çingiz Aytmatov Beynəlxalq Fondu adından Size dərin təşəkkürümüz bildirim. Inanıraq ki, Sizin səyələriniz sayəsində Aytmatovun adı bundan sonra da xalqları birləşdirəcək, mədəni tərəqqi və humanizm rəmzi olacaqdır.

Dərin hörmət və qürur hissi ilə Sizə müasir dünyada və ümumi mədəni irlisiniz qorunub saxlanması oynadığınız rola verilən yüksək qiymə-

tin ələməti olan "Çingiz Aytmatov" ordenini təqdim edirəm. Sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun.

Eldar Aytmatov: İcazənizlə, ordeni təqdim edim.

Prezident İlham Əliyev: Beli, elbəttə.

Dövlətimizin başçısına "Çingiz Aytmatov" ordeni təqdim edildi.

Eldar Aytmatov: Qeyd etmək istəyirəm ki, bu bir nömrəli orden Azərbaycan Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyevə təqdim olunur və həmçinin ilk dəfə Azərbaycanın bir nömrəli "Dostluq" ordeni Azərbaycan Prezidenti tərəfindən Çingiz Aytmatov'a təqdim edilib. Sağ olun.

Prezident İlham Əliyev çıxış edərək dedi:

- Sağ olun. Bu yüksək mükafata görə çox şag olun. Fealiyyətə verilən bu qiymətə görə Çingiz Aytmatov Fondu, həmçinin onun ailə üzvlərinə və yaxınlarına minnətdarlığı bildirmək istəyirəm. Həm də bu ordeni onun yaşadığı, işlədiyi, yazıştırdığı, ruhunun indi də dolaşlığı evdə almaq mənim üçün böyük şərəfdir. Men buraya gələrkən təbi ki, Çingiz Torekulovicin evinin necə olması barədə fikirləşirdim və məhz orada rahat, isti, yaxşı, yaxınların, əzizlərinin ehətesində olduğu, yaşadığı, işlədiyi və böyük sənət yaratdığı evi gördüm. Onun yaradıldığı bütün dünyaya məxsusdur. Qeyd etdiyin ki, onun kitabları 185 dəle, demək olar ki, bütün dillərə tərcümə olunub. Bu gün sizdən öyrəndim ki, onun kitablarının yenidən, xüsusi, yeni tərcümədə nəşrinə tələbatın olması onu göstərir ki, Çingiz Aytmatovun həyatı, insanlara, təbiətə, öz xalqına münasibətdə sözüne, fikirlərinə ehtiyac var. Sözsüz ki, onun yaradıcılığı bütün məmkün sadələr tövbə keçib və əbədi olaraq oxucuları sevindirəcək, düşünməyə, yəqin ki, bir çox məsələləri yenidən başa düşməyə sövq edəcək. Çünkü onun yaradıcılığını çox sevən və bir çox əsərlə-

rini oxuyan insan kimi deye bilərem ki, məhz onlar sənəni düşünməyə, hətta cəmiyyətə, dünyaya, təbiətə, öz fealiyyətine yenidən nəzər salmağa vadar edir. Atam Heydər Əliyevin dediyi kimi, Çingiz Aytmatov tekçə qırızı xalqının deyil, həm də bütün Türk dünyasının fəxrider. Artıq dediyim kimi, o, dünyasöhrətli yazıçı, ictimai xadim idi və onun əsərləri müxtəlif mədəniyyətlərə məxsus, müxtəlif qitələrdən olan insanlar tərəfindən başa düşüldür. Amma, eyni zamanda, onun əsərlərini oxuduğda Görürsən ki, Çingiz Aytmatov məhz öz ölkəsinin, öz xalqının problemlərinə dərindən nüfuz edirdi, Qırızıstanı necə tanıydı, öz xalqını necə sevirdi və öz xalqının nümayəndələrini təsvir edirdi. Yəni, o, sərf milli yazıçı idi, eyni zamanda, bütün dünya tərəfindən başa düşüldür. Zənnimcə, onun mütəfəkkir kimi nadirliyinin sırrı də bundadır.

Çingiz Aytmatova Azərbaycanda olan münasibətə gəldikdə, zənnimcə, bu bərədə danışmağıma ehtiyac yoxdur. Onu bir insan kimi sevirdilər, onun çoxlu dostu var idi, bir sıra fotosəkillər onun Azərbaycanın mədəniyyət xadimləri ile görüşlərini eks etdirir. Həmçinin Heydər Əliyev və Çingiz Aytmatov bir-birinə böyük hörmətə yanaşdırılar, onların çoxlu görüşləri olmuşdur və mənim atamdan gətirdiyim sitat məhz onun Çingiz Torekuloviçə bəslədiyi hissələrin təzahüründür.

Bizim görüşümüzü xatırlayıram, yeri gelmişkən, 2008-ci ilde görüşümüzü eks etdirən fotosəkilər digərləri ilə birləşdə burada nümayiş etdirilir. Siz də qeyd etdiniz ki, ilk "Dostluq" ordeni Çingiz Aytmatova təqdim olunub. Həmin vaxt bu orden mənim tərəfindən, mənim təşəbbüsümle yenice təsis olunmuşdu. Açığımı desək, düşünürdüm ki, hər halda rəqəmlərdə bir remzilik var, fikirləşirdim ki, bu bir nömrəli ordeni kimə təqdim edək. Sözsüz ki, ilk ağlma gələn o oldu ki, onu Türk dünyasının hər hansı bir nümayəndəsinə verək. Sonradan sanki fikirlər ard-arda gəldi və qərar verildi. Belə də bədəhatən oldu, amma digər tərefdən, bədəhatən verilən bütün qərarlar sənin tərəfindən əvvəlki dövrədən dərindən düşünülmüş olur. Ona görə də bu, tamamilə şürlü, yeganə düzgün qərar idi. O da bizim üçün xüsusi qürur mənbəyidir ki, bir nömrəli "Dostluq" ordeni Çingiz Torekuloviçə təqdim edilib. Men bu il Bakıda onun abidəsinin açılışında çıxış etdim. Çingiz Aytmatovun heykeli küçələrdən birində ucaldılıb. Mən dedim ki, onun tezliklə aramızda olmayıağın güman etmirdik. Çünkü o, Bakıya yaxşı əhvali-ruhiyyədə gəlmişdi, biz onuna çoxlu səhəbət etdik, o, gələcək planlarından dənisi, çox yaxşı görünürdü, mən buna ürəkdən sevindim. Amma bir neçə aydan sonra o, vəfat etdi. Əlbəttə, bu, kədər hissə doğurur, çünki o, həle yaşıaya, öz yaxınları sevindir, onları qayğısı və şəfqəti ilə ehəte edə, həmçinin məhz bu gün aktual olan xeyli sayıda əsər yarada bilərdi. Çünkü onun bu dünyadan ködürüyü vaxtdan bəri həm bizim regionumuzda, həm də dünyada çoxlu hadisələr baş verib, zənnimcə, onun sözü çox mühüm olardı, təkəcə bizim regionumuz üçün deyil, həm də ümumiyyətdə dünya siyaseti üçün. Çünkü o, yaradıcılıq fealiyyəti ilə yanaşı, həmçinin çox nüfuzlu ictimai xadim idi.

Məni Çingiz Torekuloviçin ocağına dəvət etdiyiniz, bu mükafata layiq olduğunuz üçün sizə bir daha təşəkkür etmək istəyirəm. Sizi yaxın vaxtlarda Bakıya dəvət etmək, ailənizlə, Çingiz Torekuloviçin balaca davamlıları ilə birlikdə qonağımız olmağınızı istəyirəm. Onun abidəsinə ziyarət etsinlər və onu tənyanılla, sevənlər ənsiyyətdə olsunlar. Bir daha təşəkkür edirəm.

Eldar Aytmatov: Cox sağ olun.

***

Daha sonra Prezident İlham Əliyev və Çingiz Aytmatovun ailə üzvləri birgə çay süfrəsi arxasında səhəbət etdilər.

Sonda qarşılıqlı xatirə hədiyyələri təqdim olundu.

AMEA-nın prezidenti akademik Isa Həbibbəylinin Zəfər Günü münasibətilə Akademiya əməkdaşlarına təbriki

Hörmətli həmkarlar!

Zəngin dövlətçilik tarixinə malik Azərbaycan xalqı son 200 il ərzində soyqırımlarına, deportasiyaya məruz qalmış, tarixi torpaqlarımız zaman-zaman işgalçi hückumalar ilə üzləşmiş, ötən əsrin 90-cı illərində isə erməni təcavüzü nəticəsində torpaqlarımızın 20 faizi işgal edilmişdi.

Bütün həyatını Azərbaycana, xalqına həsr etmiş Ulu Öndər Heydər Əliyevin ölkəmizə ikinci rəhbərliyi dövründə qısa müddət ərzində həyata keçirdiyi geniş miqyaslı siyasi-hərbi və iqtisadi-mədəni tədbirlər nəticəsində dövlətimiz məhv olmaq təhlükəsindən xilas olmuş, böyük inkişaf yoluna qədəm qoymuşdur. Dahi Liderin müstəqil dövlətçilik siyasetini müasir dövrün çağırışları işığında inkişaf etdirən Prezident İlham Əliyev Azərbaycanı bütün sahələrdə öz inkişafının en yüksək mərhələsinə çatdırıb güclü, modern ordu yaratmaqla xalqımızda gələcək tarixi Qələbəmizə olan inamı daim qüvvətləndirmişdir.

Nəhayət, 2020-ci il sentyabrın 27-də düşmənin təxribatlarına cavab olaraq Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin yüksək liderlik və idarəetmə qabiliyyətində Azərbaycan Ordusunu 44 gündə Zəfər yürüyü ilə Vətən məharibəsində tarixi Qələbəmizi əldə etməklə düşməni kapitulyasiya aktına imza atmağa məcbur etmişdir. 2023-cü ilin sentyabrında həyata keçirilən bir günlük lokal antiterror tədbirləri nəticəsində isə orazi büttövümüz və dövlət suverenliyimiz tam bərpa olun-

musdur. Ali Baş Komandan İlham Əliyev Qarabağda işgaldan azad olunmuş ərazilərimizdə Dövlət Bayrağımız qürurla dalğalandırmış və həmin tarixi anları hər bir soydaşımız qürurla yaşamışdır.

Bu gün işgaldən azad olunmuş ərazilərimizdə Böyük Qayıdış Programı uğurla həyata keçirilir, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur yenidən qurulur, "ağılı şəhər", "ağılı kənd" layihələri ilə kəndlərimiz, şəhərlərimiz bərpa olunur, müasir ticarət və logistika mərkəzləri, tunellər, məktəblər,

zavodlar inşa edilir, yeni sənaye parkları qurulur. Bu ilin ən əlamətdar hadisələrindən biri də yüksək ali təhsil standartlarına cavab verən Qarabağ Universitetinin geniş müəllim və teləbə heyəti ilə fəaliyyətə başlaması oldu. Qarabağda, həmçinin dünya miqyaslı tədbirlər keçirilir, Şuşa şəhəri 2023-cü ildə Türk dünyasının, 2024-cü ildə isə "İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı" elan edilmişdir. Bundan əlavə, öz tarixi dədə-baba yurdlarından didorgin düşməs soydaşlarımız tarixi torpaqlarına qayıdır və məcburi köçkünlərimizin öz doğma evlərinə qayıtması prosesi uğurla davam edir.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası və alimlərimiz də Böyük Qayıdış prosesində yaxından iştirak edir, işgaldən azad olunmuş ərazilərimizdə arxeoloji qazıntılar aparılır, memarlıq abidələri, ərazinin dialektologiyası, Vətən məharibəsinin tarixi, fəlsəfəsi öyrənilir və bu istiqamətdə işlər uğurla davam etdirilir.

Azərbaycanın çoxəsrlik tarixinə qızıl hərflərlə yazılın Qarabağ Zəfəri üçün dövlətimizin başçısına, ordumuza, şəhidlərimizə, qazilərimizə əbədi olaraq minnətdarıq.

Hörmətli Akademiya əməkdaşları,

Sizi Zəfər Günü münasibətilə təbrik edir, qalib bir xalqın nümayəndəsi kimi möhkəm cansağlığı və elmi-tədqiqat işlərinizdə və ictimai fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram.

İsa HƏBİBBƏYLİ
Azərbaycan Milli Elmlər
Akademiyasının prezidenti, akademik

Vətən sevgisindən Zəfər marşına

8 Noyabr - Zəfər Günü münasibətilə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Mərkəzi Elmi Kitabxanası, YAP Yasamal rayon Təşkilatı və AMEA-nın Azad Həmkarlar İttifaqının birgə təşkilatçılığı ilə "Vətən sevgisindən Zəfər marşına" adlı tədbir keçirilib.

Tədbir iştirakçıları önce MEK-in Qarabağ məharibəsi qəhrəmanları fondu ilə yaxından tanış olublar. Kitabxananın direktoru texnika elmləri doktoru, dosent Hüseyn Hüseynov onlara fondda Birinci və ikinci Qarabağ məharibəsinə, Aprel və Tovuz döyüşlərinə dair mühafizə edilən nəşrlər haqqında ətraflı məlumat verib.

Iştirakçılar fondda üzərində üç minə yaxın şəhid adlarının qeyd edildiyi Azərbaycanın xəritəsi, Qarabağ Azərbaycandır! gugesi, şəhidlərin oxuduqları və özlərinin müəllifliyi ilə qələmə alınmış kitablarla baxıblar.

Alımlar, ictmai xadimlər, Vətən məharibəsi qazileri və şəhid ailələrinin iştirakı ilə keçirilən tədbirdə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səslendirilib, Ulu Öndər Heydər Əliyevin və Vətən uğrunda canlarından keçən şəhidlərin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın prezidenti akademik Isa Həbibbəyli 44 günlük Vətən məharibəsində Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin "Dəmir yumruğu" ilə qazanılan Qələbəni ölkəmizin minillik tarixinin zirvə nöqtəsi adlandırıb.

"Ordumuzun göstərdiyi qəhrəmanlıq və rəşadət 30 illik işğala birdəfəlik son qoydu, cə-

nab Prezidentin apardığı ədalətli məharibə ədalətin təntənəsi ilə başa çatdı, 2023-cü ildə həyata keçirilən birgənlik antiterror tədbirləri ilə Azərbaycanın tam ərazi bütövlüyü və suverenliyi təmin olundu", - deyə Akademiya rəhbəri bildirib.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ölkəmizdə ikinci dəfə hakimiyyətə gəlisi ilə torpaqlarımızın itirilməsi təhlükəsinin tam aradan qaldırıldığını bildirən akademik Isa Həbibbəyli işgal olunmuş ərazilərimizin geri qaytarılması yönündə məhz dahi Heydər Əliyev zəkasının qarşıya qoyduğu ən önemli vəzifələrdən biri kimi onun apardığı güclü Ordu quruculuğu siyasetini nəzərə çatdırıb.

"Ümummilli Liderin nail olduğu atəşkəs rejimi cənab Prezident İlham Əliyevə ordumuzu müasirləşdirmək, iqtisadiyyatımızı inkişaf etdirmək, ən başlıcası yeni vətənpərvər nəsilin yetişdirilməsi üçün geniş imkan qazandırıb. Ölkə rəhbərinin bu illər ərzində bütün dünyada beynəlxalq nüfuzumuzu möhkəmləndirməsi, sülh yolu ilə danışıqların nəticə verməməsi Azərbaycanı itirilmiş torpaqlarını məharibə əzmi ilə geri qaytarmasına əsas verdi. 44 gün ərzində Qarabağda gedən məharibə həm döyük cəbhəsindəki qələbə, həm də informasiya cəbhəsindəki böyük intellektual bacarığı Azərbaycan Prezidentinin qüdrətini, Müzəffər Ali Baş Komandanın sərkərdəlik məhərətini nümayiş etdirdi. Bu gün biz dünya qarşısında alnıraq şəkildə qalib xalq kimi tanınırıq!", - deyə akademik Isa Həbibbəyli vurğulayıb.

AMEA-nın müşaviri akademik Yaqub Mahmudov isə çıxışı zamanı Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin və əldə edilən Zəfərin izahını elmi faktlara nəzərə çatdırıb. Alim torpaqları dəfələrlə bölüşdürülen Azərbaycan üçün bu tarixi qələbənin mühüm rolunu bildirərək, Qələbənin bünövrəsini qoyan Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasetini Prezident İlham Əliyevin böyük əzmlə davam etdirərək xalqımızı Şanlı Zəfər apardığını vurğulayıb.

Bütün digər faktorlarla yanaşı, Qələbədə Azərbaycan elminin de payı olduğunu bildirən akademik Y.Mahmudov birbaşa Ümummilli Lider Heydər Əliyevin nəzarəti ilə Azərbaycanın tarixi torpaqları haqqında yazılı sanballı əsərlərin vasitəsilə də həqiqətlərin ortaya qoyulduğunu, lazımlı faktların sübut olunduğunu tədbir iştirakçılarının diqqətine çatdırıb.

Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Yasamal rayon təşkilatının sədri Bəxtiyar Nəbiyev də öz növbəsində Qələbəyə aparılan yolda görülən hərtərəflı uğurlu siyasetdən danışır. Qeyd olunub ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin cəsarətli iradəsinin nümunəsi kimi ərsəyə gələn C.Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin yetirmələri həm I Qarabağ, həm də 44 günlük Vətən məharibəsində qəhrəmanlıq göstərərək öz şücaətlərini ortaya qoydular.

AMEA Azad Həmkarlar İttifaqının sədri s.e.ü.f.d., dosent Sənan Həsənov "Qələbənin fəlsəfəsi və siyasi lider amili" mövzusunda çıxış edərək bildirib ki, Heydər Əliyev döhəsi sübut etdi ki, dövlət güclü olmalıdır və yalnız güclü dövlət her şeyə qadirdir.

"Bunu nəzəriyyədə və praktikada Ulu Öndərden əvvəlki dövlət başçıları edə bilmədi. Və Ulu Öndər sübut etdi ki, güclü ideologiya-nın cəmiyyətə siyaset etməsi, Vətən təssübə-keşiyinə sağlam düşüncəli vətəndaş yetişdirmək bu siyasetin hərəketverici qüvvəsidir. Bunların vəhdəti qələbədir. Bu gün Qalib lider və uğurlu siyasi varis İlham Əliyevin timsalında açıq görürük ki, siyasi lider amili çox önemlidir və həlledicidir", - deyə Sənan Həsənov vurğulayıb.

Tədbirdə iştirak edən Lənkəran Regional Elmi Mərkəzinin əməkdaşı şəhid atası Zahir Bağırov, şəhid kapitan Həmidağa Hüseynzadənin atası Bağı Hüseynzadə çıxış edərək bu Qələbənin Azərbaycan tarixində əbədi qalacağını bildiriblər. Çıxışları zamanı şəhid ailə üzvləri dövlət tərəfindən onlara göstərilən qayğıdan danışıblar.

MEK-in Qarabağ məharibəsi qəhrəmanları fondunun rəhbəri Roksana Səfərzadə də öz növbəsində kitabxananın tarixi Zəfərə olan töhfəsindən danışır. Rəhbəri olduğu fondun yerinə yetirdiyi missiyani nəzərə çatdırıb.

Tədbir ərzində tarixi Zəfərə aparan dövlət siyasetindən bəhs edən videoçarx, eləcə də MEK-in Qarabağ məharibəsi qəhrəmanları fondunda mühafizə edilən nəşrlərin elektron və onanəvi sərgisi nümayiş olunub.

Qeyd edək ki, AMEA-nın bütün elmi müəssisə və təşkilatlarında 8 Noyabr - Zəfər Günü münasibətilə silsilə tədbirlər keçirilib.

Yaşıl dünya naminə həmrəylik - COP29-un çağırışları və humanitar elmin vəzifələri

AMEA-nın Rəyasət Heyəti, Humanitar Elmlər Bölməsi və İctimai Elmlər Bölməsinin birgə təşkilatçılığı ilə "Yaşıl dünya naminə həmrəylik - COP29-un çağırışları və humanitar elmin vəzifələri" mövzusunda elmi konfrans keçirilib.

Tədbirdə AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli, AMEA Rəyasət Heyətinin üzvleri, AMEA-nın müşavirləri, AMEA-nın elmi müessisə və təşkilatlarının nümayəndələri və idiyyeti şəxslər iştirak ediblər.

Konfransı giriş nitqilə ilə açan AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili"nin ölkəmizdə uğurla davam etdirilən və Azərbaycanın dünyamışyası beynəlxalq COP29 konfransına yüksək səviyyədə hazırlanmışlığını bildirib. Qeyd edib ki, AMEA-də həm "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili", həm onunla səsleşən COP29-la bağlı Akademiyanın Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsi, Fizika-Riyaziyyat və Texnika Elmləri Bölməsi, Kimya Elmləri Bölməsi və Yer Elmləri Bölməsinin təşkilatçılığı ilə çoxsaylı tədbirlər keçirilir, kitablar çap olunur, məqalələr işq üzü görür, alimlərimiz televiziya verilişlərində çıxışlar edirlər.

"Bu gün isə Humanitar və İctimai Elmlər bölməlerinin "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili"na və COP29-a həsr olunmuş elmi konfransı keçirməklə, Akademiyada bu istiqamətdə tədbirləre yekun vurulur. COP29-dan sonra isə beynəlxalq tədbirin çağırışları və akademik elmi vəzifələri mövzusunda geniş ümumiləşdirici tədbir keçirməyi planlaşdırırıq. COP29-da iştirak üçün 80 minə yaxın qonağın gəlməyi gözlənilir. Bu konfrans beynəlxalq səviyyəli tədbirlərin zirvəsində dayanır və Prezident İlham Əliyevin böyük nüfuzunu göstərir. Azərbaycan xalqı əmindir ki, cənab Prezidentin rəhberliyi ilə onun apardığı məqsədönlü iş sayəsində COP29 yüksək səviyyədə keçirilecek, Azərbaycana böyük nüfuz getirəcəkdir. COP29 vasitəsilə elmə dair çağırışları birləşdirəcəyik. Bu, bizim gələcək istiqamətlərimizin prioritətləri sırasında olacaqdır", - deyə akademik İsa Həbibbəyli söyləyib.

COP29 çərçivəsində elmə məsələlərə dair dəfənək mütəxəsirlerin aparılacağına bildirən akademik İsa Həbibbəyli AMEA-nın konfransda yüksək səviyyədə təmsil olunacağını, eləcə də ölkəmizə gələn xarici alimlərlə, elmi təşkilatlarla Akademiyada bir sira görüşlərin keçiriləcəyini diqqətən qarşıladı. COP29-un eyni zamanda elminizmizin gələcək inkişafına da istiqamət verəcəyini vurğulayıb.

yan AMEA rehbəri bugünkü elmi konfransın humanitar və ictimai elmlərin COP29-a tətbiq imkanlarını, görülən və görünməyən tərəflərini aşkarlamaya imkan verəcəyini bildirib.

Sonra AMEA-nın vitse-prezidenti akademik İrədə Hüseynova AMEA-nın Elmi bölmələrinin, həmçinin elmi müəssisə və təşkilatlarının "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" və COP-29 çərçivəsində keçirdiyi tədbirlər barədə ətraflı məlumat verib.

Qeyd edib ki, ötən müddət ərzində AMEA-nın birbaşa təşkilatçılığı və iştirakı ilə "Azərbaycanda ətraf mühitin sağlamlaşdırılmasında Ümummilli Lider Heydər Əliyevin rolu", "İlham Əliyevin ekoloji siyaseti. Dayanıqlı inkişaf ve yaşıl dünya (2003-2023)" üçüldüyünün təqdimat mərasimi, "Prezident İlham Əliyevin Dövlət idarəciliyi: COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi beynəlxalq nüfuzumuzu göstəren vacib amildir", "Yaşıl artım və dayanıqlı inkişaf", "COP29 - Yaşıl stratezi, iqlim dəyişikliyi və sosial elmlər: çağırışlar, vəzifələr", "Yaşıl dünyamızı qoruyaq", "Yaşıl enerji və yaşıl iqtisadiyyat problemləri", "Qlobal iqlim dəyişiklikləri, fotosintez və dayanıqlı hayat", "Qlobal iqlim dəyişənlikli şəraitində bitkilərin zərərverən organizmləri və onların idarə edilməsi", "Qarabağ ekosistemlərinə antropogen faktorların və iqlim dəyişikliklərinə təsiri", "Yaşıl dünyamız gözlərə nər verən elmin işığında", "Yaşıl enerji və səni intellekt", "İqlim dəyişikliyi və ekosistemlərin dayanıqlılığı: təhdidlər, çağırışlar, həllər", "Klassik Divan ədəbiyyatında bitki obrazı", "Azərbaycan ədəbiyyatında təbiet kultu", "Yaşıl enerji və ekoloji problemlərin fəlsəfəsi", "Etnoekolojiya - xalqın təbiətə münasibət mədəniyyəti" mövzusunda ümumilikdə 50-ə yaxın beynəlxalq və respublika elmi konfransı, dəvirmi masa və seminarlar keçirilib. Mərkəzi Elmi

Kitabxana tərəfindən isə "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" adlı virtual və ənənəvi illik kitab sərgisi daimi fealiyyət göstərir.

Akademik İrədə Hüseynova, həmçinin AMEA-nın Naxçıvan və Gence bölmələrində, eləcə də Şəki və Lənkəran Regional Elmi mərkəzlərində "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" və COP-29 çərçivəsində keçirilmiş tədbirləri diqqətətətindən.

Daha sonra Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun Müasir Azərbaycan dili şöbəsinin müdürü filologiya elmləri doktoru, dosent Nərgiz Hacıyevanın "Heydər Əliyevin ekoloji təlimi fikirləri və Azərbaycan uşaq ədəbiyyatında təbiətə münasibət", Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun Sosiolinqivistikə və psixolinqivistikə şöbəsinin böyük elmi işçisi filologiya elmləri doktoru Elñur Hüseynovanın "Heydər Əliyevin təbiətə qayğısı və klassiklərin əsərlərində təbiət mövzusu", akademik Ziya Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutunun Şərqşünaslıq elminin tarixi və nəzəriyyəsi şöbəsinin aparıcı elmi işçisi pedagoqiki üzrə fəlsəfə doktoru Lalə Mikayıldanın "Ulu Önder Heydər Əliyevin ekoloji siyaseti", Qafqazşünaslıq İnstitutunun Ermənişünaslıq şöbəsinin müdürü tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Elnur Kəlbizadənin "Prezident İlham Əliyev Türk dünyasından Avropana yaşılları enerji ixracı ideyasının baş müəllifidir", Arxeologiya və Antropologiya İnstitutunun direktoru tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Fərhad Quliyevin "Arxeoloji mədəniyyətlərin dinamikasının iqlim dəyişikliyi ilə bağlılığı" mövzusunda məruzələri dəvət edilib.

Həmçinin Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun şöbə müdürü filologiya elmləri doktoru, dosent Aytül Hacıyeva "Məhəmməd Füzuli qəzəllərində təbiət və məhəbbət fəlsəfəsi"

si", Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun baş elmi işçisi filologiya elmləri doktoru, dosent Nəzakət Məmmədli "Təsəvvüf ədəbiyyatında insan və ekosistem", Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun şöbə müdürü vəzifəsini icra edən fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Məhəmməd Cəbrayılov "İqlim dəyişməsində neoiimperializmin rol və yaşıl enerji siyaseti", Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdürü filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Güney Qarayeva "Bədii təsvir sistemində peyzaj", Folklor İnstitutunun aparıcı elmi işçisi filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Elçin Qaliboğlu "Azərbaycan folklorunda insan-təbiət münasibətləri" və Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun şöbə müdürü memarlıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Samirə Abdullayeva "Şəhər ekosisteminin təşkilində landşaft-rekreasiya mühitinin rol" mövzusunda məruzələrlə çıxış ediblər.

AMEA-nın müşaviri akademik Adil Qaribov "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" və COP29 çərçivəsində AMEA-da keçirilən tədbirləri yüksək qiymətləndirib, alimlərimiz iqlim dəyişmələrinə yüksək həssaslıqla yanaşdığını bildirib.

Sonda çıxış edən akademik İsa Həbibbəyli elmi konfransda dəvət edilmiş məruzələrlə yüksək qiymətləndirib, çıxışçıların yeni yanaşmalar ortaya qoyduğunu söyləyib. Konfransın humanitar və ictimai elmlərin iqlim dəyişmələrinə təsiri ilə bağlı mövcud potensialının müəyyənləşdirilməsində mühüm rol oynayacağını vurğulayıb. Qeyd edib ki, dəqiq və təbiət elmlərinən fərqli olaraq, humanitar və ictimai elmlər iqlim dəyişmələri probleminin cəmiyyətə qatdırılmasında, insanların maarifləndirilməsində və təbliğində mühüm rol malikdir və bu istiqamətdə işlər bundan sonra da davam etdiriləcəkdir.

AMEA-da "Ekoloji sivilizasiyanın astanasında: Yaşıl enerji kecid" kitabının təqdimati

Noyabrın 5-də AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında "Ekoloji sivilizasiyanın astanasında: Yaşıl enerji kecid" kitabının təqdimat mərasimi keçirilib.

Nəşrin müəllifləri UNESCO-nun eksperti, Rusiya Prezident Akademiyasının professoru Nizami Məmmədov və AMEA-nın müxbir üzvü, professor Sevda Məmmədəliyeva, elmi redaktoru isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət idarəciliyik Akademiyasının (DİA) rektoru, akademik Urşan Ələkbərovdur.

Tədbirdə millət vəkilləri, ölkənin tanınmış elm, təhsil və mədəniyyət nümayəndələri, media mensubları və digər qonaqlar iştirak ediblər.

Mərasimdə çıxış edən AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycanın COP29 kimi nüfuzlu beynəlxalq tədbire ev sahibliyi etməsinin tarixi hadisə kimi deyərləndirib, mətəbər COP29 tədbiri ərefəsində belə bir kitabın təqdimatının keçirilməsinin elm və siyasi əhəmiyyətini vurğulayıb. O, "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" və COP29-la bağlı AMEA-da çoxsaylı tədbirlərin təşkil edildiyini, müxtəlif kitab və məqalələrin çap olunduğunu diqqətətətindən.

Azərbaycanın Ulu Önder Heydər Əliyevin dövlətçilik ideallarının işığında hərtərəflı şəkildə inkişaf etdiyini söyləyən akademik vurğulayıb ki, respublikamızın ayrı-ayrı mərhələlərdə uğurları və nəqliyyətləri müasir Azərbaycanın qurucusu, parlak ideyalar ilə xalqımızın, məlletimizin yoluna nur saçan dahi siyasetçi Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Prezident İlham Əliyev ölkəmizə rəhbərlik etdiy illər ərzində hem beynəlxalq məqyasda, hem də respublikamızda qazandığı tarixi zəferlərlə, heyata keçirdiy Möhtəşəm programları Heydər Əliyev epoxasını daha da zənginləşdirməyə və Azərbaycan tarixinin yeni bir epoxasını yaratmağa nail olmuşdur.

"Azərbaycana dərəcədə böyük uğurlar gətirəcək COP29 beynəlxalq səviyyəli tədbirlərin zirvəsin-

de dayanır və Prezident İlham Əliyevin dönya adətindən keçirilən siyasi nüfuzunun göstəricisidir", - deyən AMEA rehbəri vurğulayıb ki, ölkə başçısının rəhbərliyi ilə heyata keçirilən coxçəhətli, çoxvəktorlu, milli maraqlara əsaslanan siyaset nəticəsində Azərbaycan regionun ən güclü dövlətine çevrilib.

O, COP29 çərçivəsində elmi məsələlərə dair geniş mütəxəsirlerin de aparılacağına qeyd edib. Akademik İsa Həbibbəyli, həmçinin "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" çərçivəsində leksikamiza yaşıl dünya ilə bağlı "yaşıl iqtisadi zona", "yaşıl iqtisadiyyat", "yaşıl texnologiya", "yaşıl energetika", "yaşıl artım" kimi müxtəlif yeni anlayış və baxışların, yeni istiqamətlərin daxil olduğunu diqqətətətindən.

AMEA rehbəri "Ekoloji sivilizasiyanın astanasında: Yaşıl enerji kecid" kitabının elmi məzziyyətlərindən də dənizşəhərə bildirib ki, nəşrə ekoloji sivilizasiya - istehlak cəmiyyətindən mədəni, ekosivil istehlak cəmiyyətinə kecidle bağlı ölkədə və dünyada gedən proseslər izlənilib. O, alternativ enerji mənbələrindən istifadənin sti-

mullaşdırılması, ekoloji sivilizasiya və iqlim dəyişmələri ilə bağlı ictimaiyyətin maarifləndirilməsi baxımından kitabın önemini qeyd edib, müəlliflərə fealiyyətlərində uğurlar arzulayıb.

Daha sonra nəşrin həmmülli - UNESCO-nun eksperti, Rusiya Prezident Akademiyasının professoru Nizami Məmmədov kitab haqqında məlumat verərək bildirib ki, COP29 tədbiri ilə əlaqədar kitab vaxtından əvvəl çap olunub. Qeyd edib ki, üç dildə neşr olunan kitabın yeniliyi onun integrativliyində, fəlsəfi, təbiet elmləri, texnologiya və siyasi məsələlərin üzvi birləşməsindədir. Nəşrə müasir elmin məlumatlarına əsaslanaraq, enerji istehsalının iqlim dəyişmələrində rolü, bu mürəkkəb dinamik prosesdə təbii və antropogen faktorları qarşılıqlı eləqəsi müəyyən edilir.

Sonra Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekoloji komitəsinin sədri, dosent Sadig Qurbanov çıxış edərək kitabın bəşəriyyətin xilası vəsaitlərindən biri kimi önemini qeyd edib, nəşrin qarşısından gələn COP-29 tədbiri üçün töhfə olduğunu söyləyib.

Komitə sədri bu gün Prezident İlham Əliyevin apardığı məqsədönlü siyasetin ekoloji sahədə Azərbaycan dövlətinin inkişaf strategiyasının realilliklərini ifade etdiyini vurğulayıb.

O, dönyamızın üzləşdiyi iqlim dəyişmələri, ölkəmizin yaşılları mərkəzinə çevrilməsi, qlobal ekoloji problemlər kimi mühüm məsələlərə de toxunub. Qeyd edib ki, kitabda xüsusi diqqət bəşəriyyətin yaşılları energetikaya keçidin iqlim əsaslarına yönəldilir. Bu yanaşma yaşılları energetikaya keçidin təbii-tarixi bir proses olduğunu düşünməyə imkan verir və onu dayanıqlı inkişaf nəzəriyyəsi və ekoloji sivilizasiyanın formallaşması kontekstində nəzərdən keçirməyi tələb edir.

Tədbirdə çıxış edən Elm və Təhsil Nazirliyinin Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun baş direktoru, akademik Vaqif Abbasov, AMEA-nın akademik-katibi, akademik Arif Həşimov, DİA-nın rektoru, akademik Urşan Ələkbərov, Bakı Dövlət Universitetinin rektoru, fizika-riyaziyyat üzrə fəlsəfə doktoru Elçin Babayev, AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun direktoru, professor İlham Məmmədəzadə, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin rektoru, professor Cəfər Cəfərov bildiriblər ki, kitabda müəlliflər bəşəriyyətin ekoloji cəhdən təhlükəsiz inkişafə kecid yolunda olmasından çıxış edirlər. Qeyd olunub ki, nəşrədə dövlətin enerji siyasetində etdiyi dəyişikliklər yüksək qiymətləndirilir. Üç dildə nefis şəkildə çapdan çıxmış kitab müasir dövrə mühüm məlumatların toplandığı qiymətli vəsaitdir.

Sonda nəşrin digər həmmülli AMEA-nın müxbir üzvü, professor Sevda Məmmədəliyeva çıxış edərək tədbirin təşkilatçılara və iştirakçılarına təşəkkürünü bildirib.

Tədbirdən sonra qonaqlar AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasının "Qarabağ mühərabəsi qəhrəmanları" fondu və Akademiklər zalında yerləşən "Diplomatik fond"u ilə tanış olublar.

AMEA Asyanın nüfuzlu akademiyaları ilə bir sıradə

Asiya Akademiyaları Baş Assambleyasının Filippin hesabatı

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti akademik İsa Həbibbəyi Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyanın Filippin paytaxtı Manila şəhərində keçirilmiş Baş Assambleyasının iclasında ölkəmizin elmi qurumunu təmsil edib.

Asiya Elmlər Akademiyasının Baş Assambleyasının iclasını bu təşkilatın Nizamnaməsinə əsasən tədbirin keçirdiyi ölkənin - Filippin Elm və Texnologiya Akademiyasının prezidenti professor Jaime Montoya açıb. Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Asso-

siasiyanın prezidenti professor Əhməd Nuri Yurdusev rəhbərlik etdiyi 34 ölkənin Elmlər Akademiyalarını əhatə edən elmi qurumun üç illik fəaliyyətinə dair geniş hesabat məruzəsi ilə çıxış edib. Baş Assambleyanın plenar iclasında Cənubi Koreya Elm və Texnologiya Akademiyasının prezidenti professor Dohan Kim, Sinqapur Milli Universitetinin Elm Tədqiqat Mərkəzinin direktoru professor B.Çovdari, Tokio Universiteti Araşdırma İnstitutunun direktoru Kenji Satake, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti akademik İsa Həbibbəyi çıxış edərək Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyy-

yətləri Assosiasiyanın fəaliyyətindən və qarşıda duran vəzifələrdən bəhs ediblər.

Baş Assambleya çərçivəsində "Elmdə rəqəmsal transformasiyalar və perspektivlər" mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçirilib. Konfransda Türkiye, Azərbaycan, Rusiya, Yaponiya, Hindistan, Malayziya, Tailand, Nepal Elmlər Akademiyaları və universitetlərinin rəhbərləri və tanınmış alimlərinin, Asiya İnkışaf Bankının və Asiya İnformasiya Agentliyinin nümayəndələrinin məzrüzələri və çıxışları dinlənilib.

Sonra Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasi-

yasının 2027-2030-cu illər üzrə rəhbər heyətinin seçkiləri keçirilib. Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyanın növbəti dövr üçün prezidentliyinə İndoneziya Akademiyası tərəfindən namizədliyi iəli sürəlmüş professor Satryo Soemantri Brodjonegoronun və Malayziya Elm və Texnologiya Akademiyasının prezidenti professor Rofina Yasmin Othmanın namizədliyi müzakirə olunub. Səsvermenin nəticələrinə görə İndoneziyanın Elm və təhsil naziri professor Satryo Soemantri Brodjonegoro Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyanın prezidenti seçilib.

Bundan başqa, Baş Assambleyanın iclasında həmçinin Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyanın vitse-prezidenti və altı nəfərdən ibarət idarə Heyətinin üzvləri də seçiliblər.

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyi Filippin və Yeni Zelandiya Elm və Texnologiya Akademiyalarının prezidentləri ilə görüşüb, qarşılıqlı əməkdaşlıq məsələlərini müzakirə edib.

Baş Assambleyanın iclasında Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyanın iclaslarından birinin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında keçirilməsi qərara alınb.

Mənalı ömrün nəğməli hesabatı

Tanınmış dilçi alim, pedaqoq və şair Mahirə Nağıqızı Hüseynova bulinky ad gününü Beynəlxalq Müğəm Mərkəzində təşkil edilmiş ədəbi-musiqili təqdimatla qarşılıdı.

Təntənəli məclisin iştirakçısı olan elmi-mədəni ictimaiyyətin təmsilçiləri, rəsmi qurumların nümayəndələri əvvəlcə Mahirə Nağıqızının elmi-bədii yaradıcılığını eks etdirən kitablarla və illüstrativ materiallara tanış oldular.

Mərasimin aparıcısı filologiya elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin elmi işlər üzrə prorektoru Mahirə Nağıqızının çoxylonlu elmi-pedaqoqi və bədii yaradıcılığı, geniş ictimai fəaliyyəti barədə məlumat verdi. Sonra alimin zəngin və mənalı ömür yoluñ eks etdirən videosütü nümayiş etdirildi.

Milli Məclisin deputati, Qəribi Azərbaycan icması Qadınlar Şurasının sədri Məlahət İbrahimqızı Mahirə Nağıqızının ömür yoluñ ictimai önem daşıyan yönərinə nəzər salaraq onun qadın hərəkatında, uzun illərdən bəri qəçqin taleyi yaşayan soydaşlarımızın Qəribi Azərbaycan qayıdışı ilə bağlı təşkilatlaşdırılmış təşəbbüskar və səmərəli fealiyyətini vurğuladı. Mahirə xanımın ince ruhlu, yüksək amallı şeirlər müəllifi olduğunu xatırladan deputat qeyd etdi ki, onun poetik yaradıcılığında Vətən sevgisi, təbiət, məhəbbət və insanın ruhi-mənəvi dünyası aparıcı mövzulardır.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik İsa Həbibbəyi isə filoloq alimin ana dili və ədəbiyyatımızın aktual mövzularında məhsuldar araşdırımlarından, Qəribi Azərbaycanın mədəni irsinin qorunub yaşadılmasına fəal iştirakından, elmi kadrlar hazırlanı-

da fəaliyyətindən söz açdı. O, Mahirə xanıma yeni yaradıcılıq uğurları arzuladı və həsrətində olduğu Qəribi Azərbaycana qovuşmaq xoşbəxtliyi dildi.

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin rektoru, professor Cəfer Cəfərov rəhbərlik etdiyi ali məktəbin yətirməsi olan Mahirə Nağıqızının sevimli müəllimi, unudulmaz dilçi professor, şair və ictimai xadim Həsen Mirzənin elm, sənet və məslək yoluñ uğurla davam etdiridiyi söyledi. O qeyd etdi ki, orta məktəbdə müəllimlik fəaliyyətini sonrakı illərdə doğma universitetdə davam etdirən filoloq namizədlik və doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmiş, dilçilik kafedrasında müdir, filologiya fakültəsində dekan işləmiş, hazırda prorektordur.

Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin rəhbəri, akademik Nizami Cəfərov Mahirə Nağıqızının milli dilçilik elminə verdiyi töhfələrdən, onun poetik dünyasında Ana, Ana dili və Ana Vətən anlayışlarının məfkürəvi təcəssümündən danışdı. O qeyd etdi ki, şairin yüksək mənəvi dəyərləri incələyən onlarca şeirinə mahni qoşulub və buaxşamkı yaradıcılıq hesabatı da həmin nəğmələrlə müşayiət olunur.

Digər çıxış edənlər də Mahirə Nağıqızının ömür yoluñ xalqımıza xidmətlə mənalanmış sehifələrini vərəqlədilər, onun elmi, bədii yaradıcılığının və ictimai fəaliyyətinin önəmini vurğuladılar.

Sonda həyat və yaradıcılığı baredə söylənən xoş sözlərə, yüksək qiymətə görə minnətdarlığını bildirən Mahirə Nağıqızı dedi:

- Bu axşam çox qururluyam, eyni zamanda, həyəcanlıyam. Beynəlxalq Muğam Mərkəzində keçirilən yaradıcılıq gecəsi mənim hesabatım kimi qəbul edildi. Bu gün sözə, elmə verilən belə dəyər məni daha məhsuldar çalışmağa ruhlandırdı. Qəribi Azərbaycan icmasının üzvü olaraq Ali Baş Komandanımız İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qədim yurd yerlərimizə qayitmaq uğrunda mübarizədə dəha fəal iştirak edəcəyəm. Bundan sonra da gələcəyə böyük inamla yazış-yaradacaq, tədqiqatlar aparaçaq və sonrakı nəsillərin maariflənməsi üçün əlimdən gələni əşirgəməyəcəyəm. Belə bir tarixi missiyaya xidmet etmək böyük şərəfdir.

Gecədə ölkənin ünlü sənətçiləri təqdimat qəhrəmanın seçim şeirlərini və mahni mətnlərinə qoşulmuş musiqi nömrələrini səsləndirməklə onun yaradıcılığı barədə təsəvvürü zənginləşdirilər, mərasimə əlavə təntənə getirdilər.

"Xalq qəzeti"

AMEA əməkdaşları MDB-yə üzv dövlətlərin alımlarının V Forumunda

Tacikistan Respublikasının paytaxtı Düşənbə şəhərində Tacikistan Milli Elmlər Akademiyasının (TMEA) və Dövlətlərəsi Humanitar Əməkdaşlıq Fondu təşkilatçılığı ilə MDB-yə üzv dövlətlərin alımlarının V Forumu keçirilmişdir.

Forumda Azərbaycan Milli Elmlər AkademiyasınınAMEA-nın müşaviri, akademik Möhsün Nəqışovlu, TMEA Reyasət Heyəti Aparatının "Elektron Akademiya" şöbəsinin müdürü, riayiyat üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Fariz İmranov, Reyasət Heyəti Aparatının Xarici əlaqələr və beynəlxalq elmi təşkilatlarla iş şöbəsinin müdürü müavini, Yer elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Ayten Hüseynova, Nizami Gencevi adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Lale Həsənova və Şərqşünaslıq İnstitutunun Beynəlxalq əlaqələr şöbəsinin müdürü, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Güler Qafqazlıdan ibarət nümayəndə heyəti təmsil etmişdir.

Tədbirin açılış mərasimində Tacikistan Respublikasının Baş nazir müavini Dilrəbo Mansuri, TMEA-nın prezidenti Kobildjon Xuşvaxtoda, Mədəniyyət naziri Matlubaxon Sattoriyon, Təhsil və Elm naziri Rəhim Saidzoda və akademik Möhsün Nəqışovlu çıxış ediblər. M.Nəqışovlu müəllifi olduğu kitabları TMEA-nın prezidentinə hədiyyə edib.

Forumun işi dəyirmi masalar formatında davam etdirilib. "Sosial-humanitar biliklərin əsas istiqamətləri: texnologiya və alqoritmələr" mövzusunda dəyirmi masa akademik Möhsün Nəqışovun moderatorluğu ilə keçirilib. Forum çərçivəsində, həmçinin MDB ölkələrinin fundamental elm sahəsində əməkdaşlıq üzrə Şurasının XII icası və Gənc Alımlar Şurasının ilk icası təşkil edilib.

AMEA-nın nümayəndə heyəti sefər çərçivəsində TMEA-nın vitse-prezidenti İlhom Amonzoda ilə görüşüb, akademiyalar arasında imzalanmış Anlaşma Memorandumu çərçivəsində elmi əlaqələrin genişləndirilməsi üzrə müzakirə aparıblar. Azərbaycanlı alımlar Tacikistan Milli Kitabxanası, Tacikistan Milli Antikvarlar Muzeyi və TMEA-nın Abuabdullah Rudaki adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutundan olublar.

Tədbir iştirakçıları Tacikistanın Hisar şəhərinin mədəni-tarixi əsrarını tanıdılabilir.

Tədbir zamanı akademik Möhsün Nəqışovlu və Ayten Hüseynovadan Mir 24 televiziyanın yerli televiziya kanalları, Güler Qafqazlıdan isə Tacikistan Milli Kitabxanası müsahibə götürüb.

Enerji təhlükəsizliyi və iqlim dəyişikliyində Azərbaycan modeli AMEA-nın Naxçıvan Bölməsində elmi konfrans

AMEA-nın Naxçıvan Bölməsində "Yaşıl dünya namına həmrəylik ili" çərçivəsində "Enerji təhlükəsizliyi və iqlim dəyişikliyində Azərbaycan modeli" mövzusunda konfrans keçirilib.

Bölmənin sədri, akademik İsmayıllı Hacıyev konfransı açaraq dünyadan özləşdiyi ekoloji böhrandan danışdı. İqlim dəyişikliyi və global istileşmenin səbəb olduğu çətinlikləri diqqətən tədricən alım bildirib ki, atmosferin, torpağın və suyun çirkənməsi dünya dövlətləri və beynəlxalq qurumlar qarşısında mühüm öhdəliklər qoymuşdur.

İsmayıllı Hacıyev problemlə bağlı bəzi statistik göstəriciləri konfrans iştirakçılarının diqqətine çatdırıb. Yaxın günlərdə Azərbaycanın COP29 kimi mötəber tədbire ev sahibliyi etməsini ölkəmizin dünyadaki nüfuzunun və aparılan uğurlu siyasetin nəticəsi kimi qiymətləndirib.

Təbiəti qorumağın vacibliyindən danışan akademik dünyada aparılan müharibələrin ekologiyaya vurduğu Azerbaycan söz açıb.

Respublikası Prezidentinin 25 dekabr 2023-cü il tarixli Sərəncamı ilə 2024-cü ilin ölkəmizdə "Yaşıl dünya namına həmrəylik ili" elan edilməsinə yaşıl dünyaya və sağlam geleceyə çağırış kimi dəyərləndirib.

AMEA Naxçıvan Bölmesi Aparatının Elm və təhsil şöbəsinin müdürü, aqrar elmlər üzrə fəlsəfe doktoru, dosent Orxan Bağırov konfransda "Qlobal iqlim və enerji problemlərinin həllində Azərbaycanın yeri və rolü" mövzusunda geniş məruzə edib.

Məruzəçi bildirib ki, yeni minillikdə ekoloji tarazlığın qorunub saxlanması, təbii ehtiyatlardan rasional istifadə, su, torpaq və atmosferin çirkənmədən mühafizəsi ümumiyyətli probleme çevrilmişdir. Demografik artımla yanaşı, istehlakın kəskin artması, qlobal istileşmə, ozon qatının zədələnməsi, təbii ehtiyatların tükənməsi kimi narahatlıq doğuran məsələlər etraf mühitlə bağlı düşüncə ve fəaliyyətlərə də öz təsirini göstərmişdir.

Dünyada bioloji müxtəlifliyin qorunması və davamlı istifadəsinin təmin edilməsi məqsədile mühüm addımların atıldığına dilə gətirən alım

məruzəsinin davamında ekoloji şirkətlərinin fəsادlarından və bu ciddi problemin həlli istiqamətində görünlən işlərdən danışıb.

Natiq qeyd edib ki, Ulu Önderin bünnövresini qoyduğu ekoloji siyasetin əsasında biomüxtəlifliyin qorunub saxlanılması dayanır. Respublikamızda da xüsusi mühafizə olunan ərazilərin yaradılması və onların vaxtaşın genişləndirilməsi problemi dövlətimizin diqqət merkezindədir.

"Mən isteyirəm ki, hamımız təbiəti qoruyanlar olasınız!", - deyən Ümummilli Lider Heydər Əliyev bütün sahələrde olduğu kimi, ekologiya siyasetinə də xüsusi diqqət yetirmiş, Ulu Öndər respublikamıza rəhbərliyinin təkcə birinci dövründə ekologiya, ətraf mühitin sağlamlaşdırılması və bu qəbilden olan başqa məsələlərə dair 8 yanun və 30-dan çox qərar qəbul etmişdir.

Ulu Öndər yolunun uğurla davam etdirildiyini söyləyen Orxan Bağırov bildirib ki, təkcə ötən 5 ilde ölkəmizdə 10 milyondan çox ağac ekilmüşdir.

"Əlverişli coğrafi mövqeyi və iqlim şəraitini müxtəlif respublikada ekoloji cəhətdən təmiz, tükənməyən alternativ enerji mənbələrindən istifadəye geniş imkanlar açır", - deyən Məruzəçi bölgədəki su, günəş və külək elektrik stansiyaları barədə ətraflı məlumat verib, Naxçıvanın ber-paolunan enerji istehsalına verdiyi töhfələrdən danışıb. Noyabr ayında Azərbaycanda keçirilecek BMT-nin iqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının (COP) 29-cu sessiyanın beynəlxalq statusu, müzakirəyə çıxarılan aktual məsələlər barədə ətraflı məlumat verib.

Konfransa akademik İsmayıllı Hacıyev yekun vurub.

Şəkidə "Şuşa mədəni irsinin görünməyən tərəfləri" mövzusunda tədbir

AMEA-nın Şəki Regional Elmi Mərkəzinin, Vəqif İbrahim adına şəhər Folklor Evinin təşkilatlığı, Şəki Şəhər MKS-nin Mərkəzi Kitabxanasının dəstəyi ilə Prezident İlham Əliyevin "Şuşa, şəhərinin 2024-cü il üçün "İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı" elan edilməsi ilə bağlı" Sərəncamından irəli gələn "Şuşa mədəni irsinin görünməyən tərəfləri" mövzusunda dəyirmi masa keçirilib.

Əvvəlcə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib, Vətənimizin bütövlüyü uğrunda canlarıdan keçen öğulların xatirəsi yad edilib.

Tədbiri açan Şəki Regional Elmi Mərkəzin İctimaiyyətə elaqələr şöbəsinin rəhbəri Leyhan Mənəfovə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və ölkə başçısı İlham Əliyevin Azərbaycan tərxi və mədəniyyətində Şuşanın məxsusi əhəmiyyətine verdikləri önəmi diqqətən tədricən. O, Şuşanın tarixinin, mədəniyyətinin, təbətinin, milli-mənəvi dəyərlərinin, ədəbiyyatının, incəsənetinin tanıdlılması, təbliğ edilməsi və gelecek nəsillərə tədbirin keçirilməsinin əsas məqsədi olduğunu vurğulayıb.

Sonra Şəki REM-in Ədəbi-mədəni mühit, folklor və etnoqrafiya şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, fil.e.d., dos. Kamil Adışirinov "Qarabağ ədəbi mühiti: az təbliğ olunmuş və təhrif olunmuş məqamlar (X.Natəvanın, M.M.Nəvvabın və Y.V.Çəmən-zəminlinin həyat və yaradıcılığı nü-

munusunda)" mövzusunda məruzəni təqdim edib. O, Şuşa ədəbi mühitinin inkişafında xüsusi xidmətləri olan bu şəxsiyyətlərin həyatından geniş elmi kütləyə məlum olmayan məqamları, Çəmən-zəminlinin gözəl rəssam olmasına, "Molla Nəsreddin" jurnalı üçün müxtəlif səpkidə karikaturalar çəkməsi kimi əhəmiyyətli faktları dinləyicilərin nəzərini çatdırıb. Məruzəçi təkcə adı çəkilən sənətkarlarla deyil, eyni zamanda bütövlükde Azərbaycan ədəbiyyatında bir çox sənətkarların həyat və yaradıcılığının geniş araşdırılmasına ciddi ehtiyacın olduğunu söyləyib.

Şəki REM-in Tarix, arxeologiya və epigrafika şöbəsinin kiçik elmi işçisi Aygül Xəlilova "Şuşa-təbətin möcüesi və əsrarəngiz sənətkarlığın vəhdəti" adlı çıxışında füsunkar təbəti Şuşanın ənənəvi sənətkarlıq sahələri-dəsişləmə, metal işləmə, ağaç işləmə, dulusculuq, neqqaslıq, rəngkarlıq, ipəkçilik, toxuculuq, paqçılıq, çəkməçilik, dərzilik və s. haqqında geniş məlumat verib, Şu-

şanın yenidən öz tarixi görkəmini bərpa edərək sənətkarlıq mərkəzlərindən birinə çevriləcəyinə əminləyi bilidirib.

Şəki REM-in Ədəbi-mədəni mühit, folklor və epigrafika şöbəsinin elmi işçisi Tural Adışirinov "Şuşa Azerbaycan musiqisinin məbədi kim" adlı məruzəsində XIX əsr Şuşa musiqi məclisleri, Şuşanın bəstəkarları, xanəndələri, müğəm ustaları, vokal sənətinin nümayəndələri, tar, kamança, balaban ifaçıları haqqında dolğun məlumatları nəzərə çatdırıb, Şuşanın "İslam dünyasının mədəniyyət paytaxtı" elan edilməsinin bu tarixi köklərə söykəndiyini qeyd edib.

"Şuşa folklorunun izi ilə" adlı məruzə Vəqif İbrahim adına şəhər Folklor Evinin rəhbəri Rövzət Zəker-yayev tərəfindən təqdim edilib. Məruzəçi Azərbaycan folklorunun tərkib hissəsi olan Şuşa folkloru - aşiq yaradılığı, dastan, nağıl, rəvayət, əfsanə, bayatları haqqında danışıb.

Sonda məruzələr ətrafında müzakirələr aparılıb.

AMEA Lənkəran Regional Elmi Mərkəzinin əməkdaşı, şəhid Mahsun Bağırzadənin xatirəsi anılıb

44 günlük Vətən müharibəsində qəhrəmancasına şəhidlik zirvəsinə ucalan əsgər Mahsun Zahir oğlu Bağırzadə 30 may 1998-ci il tarixdə Lənkəran rayonunun Xanbulan qəsəbəsində səda, zəhmətkeş ailədə anadan olub. Qesəbə tam orta məktəbin bitirib. 2016-2018-ci illərdə Ağdam bölgəsində həqiqi hərbi xidmətini yerinə yetirib, pulemyotçu ixtisasına yiyələnib, Vətən borcunu layiqinə yerinə yetirib. 2018-ci ilin may ayından Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Lənkəran Regional Elmi Mərkəzində fəhlə işləyirdi. Subay idi.

Mahsun Bağırzadə Vətən müharibəsi başlananda 28 sentyabr 2020-ci il tarixdə minlərlə Azərbaycan oğullarından biri kimi könüllü olaraq silaha sarılıb, dədə-baba torpaqlarımızın düşməndən temizlənməsində fədakarlıq, ığidlik nümunəsi göstərib. Məhz onun kimi Vətən oğullarının qəhrəmanlığı nəticəsində düşmən bütün təxribatlarının qarşısı alınıb, soydaşlarımızın 30 illik Qarabağ həsrətinə, yurd nisqilinə son qoyulub.

Fəqət Füzuli, Cəbrayı, Zəngilan və Qubadlı rayonlarında şərəflə döyüş yolu keçən Mahsun Bağırzadəyə Zəfer günü, reşadetli Milli Ordumuzun şanlı qələbəsini görmək qismət olmadı. O, oktyabrın 22-də Qubadlı rayonunun "Yazı düzü" adlanan ərazisində düşmənə qarşı şücaətə vuruşaraq əbədiyyətə qovuşub. Yalnız noyabr ayının 4-də Qubadlı rayonu erməni vandallarından tam təmizləndikdən sonra şəhidlərimiz nəşri götürüb və Mahsun həmin gün doğumlu boy-a-başa çatdığı Xanbulan qəsəbəsində müharibədən əvvəl özünün də arzuladığı yerdə - Pir Yaqub ziyarətgahında torpağa tapşırılıb.

Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi uğruna döyüş əməliyyatlarında və hərbi hissə qarşısında qoyulmuş tapşırıqların icrası zamanı vəzifə borcunu şərəfle yerinə yetirdiyinə, şəxsi ığidlik və şücaət nümayiş etdirdiyinə görə şəhid Mahsun Bağırzadə Prezident İlham Əliyevin müvafiq sərəncamlarına əsasən ölümündən sonra "Vətən uğrunda", "Cəbrayılin azad olunmasına görə", "Qubadlınin azad olunmasına görə" və "Cəsər döyüşü" medalları ilə təltif edilib.

Noyabrın 4-də Mahsun Bağırzadənin şəhadətə ucalmasının 4-cü ildönü mü münasibəti AMEA Lənkəran Regional Elmi Mərkəzində şəhidin xatirə guşəsinin önünə təzə-ter qərəfillər düzüllüb.

Sonra onun Xanbulan qəsəbəsindəki ata ocağında anım tədbiri düzənlənib. AMEA Lənkəran Regional Elmi Mərkəzin direktoru Mehman Qara-xan oğlu Əliyev başda olmaqla Mərkəzin kollektivi, Mahsunun döyüş yoldaşları, şəhid ailələri üzvləri, Xanbulan qəsəbə ictimaiyyət nümayəndələri, ziyanlıları və müəllimlərin qatıldığı anım tədbirində şəhidin uyuduğu qəsəbə qəbiristanlığında məzarı ziyarət edilib, üzərinə gül-çiçək destələri qoyulub, ruhuna dualar oxunub.

Mərasimdə Mahsunun xatirəsi ehtiramla yad edilib, keçdiyi şərəflə ömr və döyüş yolu haqqında məlumat verilib. Azərbaycan Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Vətənin say-seçmə oğullarının 44 günlük savaşda göstərdikləri qəhrəmanlıqlardan, qüdrətli Milli Ordumuzun qazandığı tarixi Qələbədən söz açılıb, bütün şəhid ailələrinin, eyni zamanda, Mahsun Bağırzadənin ailəsinin her zaman dövlətimiz, o cümlədən AMEA rəhbərliyinin və Mərkəzin diqqət və qayğısı ilə əhətə edildiyi vurgulanıb, canlarını Vətən yolunda fəda edən şəhidlərimizə Allahdan rəhmət, qazilərimizə şəfa və cansağlığı arzulanıb.

Şəhidin atası Zahir Bağırov şəhidlərimizin və oğlunun xatirəsini daim əziz tutdquları üçün dövlətimizin başçısına, Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya, AMEA-nın və Mərkəzin rəhbərliyinə minnətdarlığını bildirib.

Zəfər Günü ilə əlaqədar ağacəkmə aksiyası

8 Noyabr - Zəfər Günü münasibəti ilə Şəkidə ağacəkmə aksiyası keçirilib.

Aksiyada AMEA-nın Şəki Regional Elmi Mərkəzinin, ADPU-nun Şəki filialının birgə təşkilatlığı, Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi yanında Məşələrin inkişafı Xidmətinin 7 sayılı Regional Meşə Təsərrüfatı Mərkəzinin dəstəyi ilə Şəki şəhər Zərifə Əliyeva prospektində baş tutub.

Aksiyada 44 günlük Vətən müharibəsinə xatirə olaraq 44 ədəd şam və gürüş tingləri əkilib.

"Yaşıl dünya namına həmrəylik ili"ndə və COP29 çərçivəsində təşkil olunan ağacəkmə aksiyası ətraf mühitin qorunması və ekoloji tarazlığın təmin olmasına mühüm töhfədir.

Arxeologiyamızın 8 Noyabr səhifəsi

Azərbaycanın şanlı zəfər bayramı olan 8 Noyabr Vətəmizin bütövlünün təmin olunması, torpaqlarımızın işğaldan qurtarması uğrunda apardığımız siyasi, hərbi mübarizənin yekunudur. Zəfər bayramı respublikamızın siyasi, iqtisadi, mədəni və mənəvi həyatında müüm dəyişikliklərin başlanmasıın zəmini olmuşdur. Arxeologiya sahəsində isə 8 Noyabr yeni bir səhifə açmış oldu.

Onilliklər boyu bir çox tarixi-arxeoloji və memarlıq abidələrimiz erməni vəhşiliyinin qurbanı olmuş, onların əksriyyəti qismən və tamadəğidilmiş, qanunsuz arxeoloji qazıntılar aparılmışdır. Arxeoloji qazıntıların nəticələri isə bəzən xarici elmi nəşrlərdə ermənilərin "zəngin" tarixinin inciləri kimi qeyd olunmuşdur.

Əldə edilən faktlar əsasında təsdiq edilmişdir ki, işgal dövründə torpaqlarımızda ermənilər mütemədi olaraq arxeoloji qazıntı işlərinə həyata keçirmişlər. Erməni arxeoloqları əvvəlcə Azixda bəzət texribatlara başlamış və Azix abidəsini dünyaya erməni abidesi kimi tanıtmağa cəhd etmişlər. Hətta Azixda arxeoloji tədqiqatlar aparmaq üçün beynəlxalq ekspedisiya da təşkil etməyə nail olmuşlar. Lakin Azərbaycan hökuməti o zaman bu addımı keskin şəkildə pişmiş və orada tədqiqatlar aparan xarici ölkə mütxəssislerinin təmsilciklərinə etirazını bildirmişdir. Məlumdur ki, ilk dəfə Azix mağarasında qazıntılar aparan arxeoloqlarımız azixantropun qalıqlarını taparaq dünyaya sübut etmişlərdi, Azərbaycan öz təbii zənginliyi ilə qədim insanların yaşadığı ərazilərdən olmuşdur. Çox qururvericili faktdır ki, hazırda Azix və Tağlar mağaralarında alımlarımız kompleks arxeoloji tədqiqatlara başlamış və yalançı ideyalarla silahlanan erməni alımlarının Azixda apardıqları arxeoloji qazıntıların nəticələrini heç bir qanuni əsaslı olmayan təqiqatlar kimi dünya ictiyəyyətinə çatdırmaqdadırlar.

Mənfur ermənilər ərazilərimizin 20%-ni işgal etmək kifayətlənməyək keçen müddət ərzində bu ərazilərdəki maddi mədəniyyət abidələrimizi mənimsəməkdə davam etmiş və yalan dəllillərlə bu abidələrin onlara məxsusluğunu elan etmişlər. Müyyən vaxtlarda Laçın rayonunda arxeoloji qazıntılar aparan erməni "tarixçiləri" burada xeyli abidələrimizi dağımış, zəngin arxeoloji materialları, o cümlədən tuncdan, qızıldan və dəmirdən hazırlanan bəzək əşyaları, saxsı qabları, silah nümunələrini tələyaraq Ermenistan muzeylərinə göndərmişlər. Hazırda Ermenistanın tarix muzeylərinin stendlərini bəzəyən bu nadir və unikal materialılar Azərbaycanın qədim sakinlərinin yaradığı maddi mədəniyyətinin nümunələridir. Ümumiyyətə, Ermenistanın özündə - yeni tarixi Azərbaycan torpaqlarında arxeoloji qazıntılar zamanı təpilan bütün materialları əslində xalqımızın tarixi keçmişdir. Amma bu materialları hazırladıqda erməni saytlarında "yeni nəsil erməni arxeoloqları"nın araşdırmalarının nəticəsi olaraq qədim erməni abidələri və mad-

di mədəniyyət nümunələri kimi təqdim edilirlər. Əlimizdə daha bir barbarlıq nümunəsi də vardır. Belə ki, Ağdam rayonunda 20-dən çox kurqan abidesini dağıdaraq, arxeoloji materialları sözün əsl mənasında qarət edən erməni arxeoloqları əldə etdikləri qənimətləri "Tigranakert müzeyi"ne daşımış, burada erməni xalqının tarixi keçmiş kimi nümayiş etdirmişlər.

1950-ci illərin sonunda aparılan arxeoloji kəşfiyyat işləri nəticəsində müyyən edilmişdir ki, əindi Ağ-

dam-Ağdere şose yolunun yanında yerleşən Şahbulaq yaxınlığındaki Tərnəüt kəndinin qərbi tərəfində (Pənaheli xanın qalasının ətrafında) yerleşən yaşayış yeri əslində qədim alban məskənlərinin biridir və burada erməni adından söhbət bele gedə bilmez. Buranın qədim alban yaşayış yeri olması ilə bağlı hətta XIX əsrde bu yerlərə olan erməni mülliifləri da məlumat vermişdir. Sonralar S.T.Yeremyan da bununla razılışmışdır. Əllərinə məqam düşən ermənilər işgal dövründə guya sovet dövründəki "tarixi ədalətsizliyi" bərpa edərək buraya "qədim erməni şəhəri Tigranakert" adını vermiş, eyni adda muzey yaradaraq, Şahbulaqda istirahət güşəsi və qədim alban şəhər yerində arxeopark yaratmışlar. Həzirdə Arxeologiya və Antropologiya İnstitutunun təşkil etdiyi ekspedisiya Şahbulaq və ətrafında irimiqyaslı arxeoloji işlər aparmaqdadır. Ağdamın imarət kompleksində aparılan arxeoloji tədqiqatların yekunu isə burada gözəl bir arxeoparkın yaradılması ilə nəticələnmişdir.

Xocalı ərazisində Xocalı nekropolunda erməni arxeoloqları bir neçə kurqan abidəsini texnika ilə dağımış, ən yaxşı halda zədələmişlər. İnstitutun təşkil etdiyi Xocalı arxeoloji ekspedisiyası artıq Xocalı nekropolunda kompleks arxeoloji tədqiqatlar start vermişdir.

Son illərdə xüsusilə Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş torpaqla-

rında - Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda həyata keçirilən irimiqyaslı kompleks arxeoloji qazıntılar qədim tariximizin, mədəniyyətimizin, maddi mədəniyyət abidələrimizin hətərəflə araşdırılmasına imkan yaratmışdır. Ənənəvi arxeoloji ekspedisiyalarla yanaşı fealiyyəti dayanmış Qarabağ arxeoloji ekspedisiyasiñin çöl dəstələrinin işi yenidən bərpa edilmişdir. AMEA Arxeologiya və Antropologiya İnstitutunun rəhbərliyi əindi şəraitdə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda, xüsusişə Ermənistan respublikası ilə həmsərhəd rayonlarda arxeoloji qazıntıların həyata keçirilməsinə çox böyük önem verir. Azərbaycan Respublikasında arxeoloji qazıntıların istiqamətlərini müyyənləşdirən və əsaslı arxeoloji qazıntılar aparmaqla tariximizə dair yeni maddi səbətləri ortaya qoyan bir elmi müəssisə olaraq AMEA-nın Arxeologiya və Antropologiya İnstitutu bu istiqamətdə mühüm işlər aparır. Çünkü, son illərdə nainki Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun işğaldan azad edilmiş ərazilərdə abidələrə, hətta Qazax, Ağstafa, Füzuli, Goranboy rayonlarının və Naxçıvan MR-nin arxeoloji abidələrinə qarşı iddialar geniş hal almışdır. Təbii ki, qonşularımızın məkrili məqsədi Azərbaycanın arxeoloji abidələrindən taladıqları materialları əsasında özlərinə saxta tarix yaratmaqdır.

Tarixi abidələrimizə qarşı düşmən iddiaları hər zaman ən yaradıcı yerimiz olmuşdur. Xüsusilə son illərdə hərbi və diplomatik sahədəki ağır meşələyiyyətləri və geriləmələri erməniləri daha da quduşlaşdırılmışdır. İşgal etdikləri torpaqlarda müvəqqəti olduqlarını anlayan və bunu hər addımda başa düşən ermənilər abidələrimizi daha vəhşicəsine deyişdirməyə çalışmış, onlara əlavələr etmiş, arxeoloji materialları taladıraq Ermənistanın tarix muzeylərinə daşmış, dəyişdirə və saxtalaşdırıcı bilmədikləri abidələri isə yerindəcə məhv etmişlər. Onların məqsədi bizim minilliliklərə yaşı ölçülən arxeoloji abidələrimizə sahib çıxmak, Azərbaycan xalqının bu əraziye gəlmə olduğunu və heç bir özünəməxsus arxeoloji abidəyə malik olmadıqlarını sübuta yetirmək isteyirler və bunun üçün bütün vasitələrdən istifadə edirlər.

Bütün bu kimi hallara qarşı tutarlı cavab vermək, bu sahədə erməni birləşmələrinin informasiya imkanlarını zəiflətmək, arxeoloji abidələrimizin tədqiqi və təhliliyi daha da genişləndirmək üçün yeni layihələrin əməkdaşlığı ilə təqdim etmək, məqsəd Azərbaycanın xüsusiətə Ermənistanla həmsərhəd olan rayonlarında mövcud olan qədim abidələrimizi olduğu kimi, əsl tarixi adı ilə, əsl tarixi yaşı ilə ilk önce Azərbaycan, daha sonra dünya ictiyəyyətinə çatdırmaq, qədim arxeoloji mədəniyyətlərimizin təhrifçiliyə uğradılan adalarını qorumaq, bu mədəniyyətləri yaradan xalqın maddi mədəni ərsini sözün həqiqi mənasında dünya alımlarına çatdırmaq, iddiaaya məruz qalan abidələrimizi (əsasən də son illərdə ermənilərinin diqqət yetirdiyi alban abidələrinin) tutarlı elmi dəllillərlə mühafizə etmək, çox böyük marağa səbəb olan tarixi arxeoloji abidələrimizə turist axınının təşkilinə nail olmaq, bir sözü arxeoturizm potensialı (nəzərə alsaq ki, bütün Qafqazda Azərbaycanın arxeoturizm potensialı daha çoxdur) olan mövcud abidələrimizin taleyini diqqətdə saxlamaq olmalıdır.

Şamil NƏCƏFOV
AMEA Arxeologiya və
Antropologiya İnstitutu,
Xocalı arxeoloji
ekspedisiyasının rəhbəri,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

9 NOYABR

DÖVLƏT BAYRAĞI GÜNU

Prezident İlham Əliyevin 2009-cu il noyabrin 17-də imzaladığı Sərəncamla hər il noyabrin 9-u ölkəmizdə Dövlət Bayrağı Günü kimi qeyd edilir. Vətən Müharibəsində qazanılmış şanlı Zəfərdən sonra biz bu bayramı Şuşada, Ağdamda, Zəngilanda, Cəbrayılda, Fizulidə, işğaldən azad edilmiş digər torpalarımızda dalgalanan bayraqlarla birgə qeyd edirdik. Dövlət Bayraq Günündə bütün suveren Azərbaycan torpaqlarında üçrəngli bayraqımız dalgalanır. Bu müstəqil dövlətçilik tariximiz böyük qələbəsi, xalqımızın ən böyük arzusunun reallaşmasıdır.

Milli remzlerindən biri olan Dövlət Bayrağının xalqımız üçün böyük mənəvi dəyeri var. Bayraq hər bir dövletin milli suverenliyinin simvoludur, milleti tanınan, hər bir xalqın milli ideologiyasının ifadəsi, qurur mənbəyidir. Bizim bayrağımız xalqımızın müstəqil dövlətə sahib çıxmak bacarığının əsas göstəricisidir və odur ki, bizim üçün çox müqəddəsdir. İştir tarixi bayramlarda, xalqımızın sevincli günləndə, Zəfər tədbirlərində bayrağımızın hemi tədbirlərinin əsas atributlarından birinə çevriləməsi göstərir ki, bayraq bizim üçün həm de milli həmrəyliyimizin remzidir.

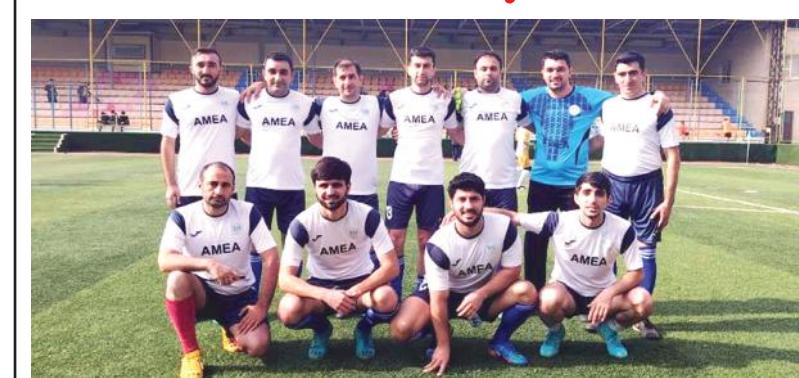
Dövlət Bayraq Gününün qeyd olunması Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin tərəfənə ilə bağlıdır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli Dövlət bayrağı ilk dəfə 1918-ci il noyabrin 9-da Bakıda, hökumətin iclasında qəbul edilmiş və iclasın keçirildiyi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Nazırılar Şurasının binası üzərində qaldırılmışdır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin işğalından 70 il sonra, 1990-ci il noyabrin 17-de Ulu Öndər, xalqımızın ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə keçirilən sessiyada Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli Dövlət bayrağı Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət bayrağı olaraq təsdiq edilmişdir. Bundan sonra Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Meclisi Azərbaycan SSR Ali Soveti qarşısında üçrəngli bayrağın Azərbaycanın rəsmi dövlət rəmzi kimi tanınması haqqında vəsatət qaldırılmış, 1991-ci il fevral ayının 5-də həmin vəsatətə baxan Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti "Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı haqqında" Qanun qəbul edərək onu yenidən Dövlət bayrağı elan etmişdir.

"Gərək hər bir evdə Azərbaycan Dövlətinin Bayrağı olsun, hər bir aile Azərbaycan bayrağına itaat etsin" - bu sözler Ulu Öndərimizin xalqımıza nəsihətidir. Xalqımız, dövlətimiz Ulu Öndərin bütün ideoloji fikirlərinə sadıq olduğu kimi bayraqla bağlı nəsihətinə də sadıqdır. Bayrağımıza verilən mənəvi, ictimai qiymət, xüsusən gencərimiz bayrağı olan sevgisi, hörməti həmişə yüksək səviyyədədir.

Bu gün Şuşada, Xankəndində, Qarabağda qaldırılan üçrəngli bayrağımız milli birliyimizin, suverenliyimizin, müstəqilliyimizin, dövlətçiliyimizin təcəssümü kimi ona zirvələrdə dalgalanmağa davam edəcək.

Yaşasın Azərbaycan Bayrağı, yaşasın bu bayraqı Zəfər zirvəsinə ucaldan qəhrəman Azərbaycan Ordusu və onun Ali Baş Komandanı!

**AMEA-nın futbol komandası
Zəfər Gününe həsr edilmiş
turnirdə finala yüksəlib**

Yasamal rayon icra Hakimiyyətinin, Yeni Azərbaycan Partiyası Yasamal rayon təşkilatının və Yasamal rayon Gençlər və İdmən idarəsinin birgə təşkilatçılığı ilə 8 Noyabr - Zəfər Gününe həsr olmuş mini futbol idman yarışının növbəti oyunları keçirilib.

Bakı Dövlət Universitetinin futbol meydançasında baş tutan oyunlarda Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə Bakı Biznes Universiteti qarşılaşdır. Görüş 4-2 hesabi ilə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının futbol komandasının xeyrinə başa çatıb.

Bakı Dövlət Universiteti ilə Azərbaycan Texniki Universiteti (AzTU) arasında keçirilən oyunun qalibi ise 2-1 hesabi ilə AzTU olub.

Mini futbol idman yarışının final mərhəlesi noyabrin 7-de baş tutacaq. Finalda Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə Azərbaycan Texniki Universitetinin komandaları qarşılaşacaq.

Tarix və Etnologiya İnstitutunun Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının tarixində yeri

2025-ci ilin mart ayında Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının yaradılmasının 80 ili tamam olur. XX əsrin birinci yarısında AMEA-nın təsis edilməsi Azərbaycan xalqının elmi və ictimai fikir tarixində, ümumən sosial-mədəni tərəqqisində mühüm hadisə olmuş, ölkəmizin inkişafında əhəmiyyətli rol oynamışdır. Respublikanın başlıca elmi müəssisəsi olan Azərbaycan Elmlər Akademiyasının təsis edilməsi haqlı olaraq XX yüzyiliin birinci yarısında Azərbaycan xalqının ən mühüm nailiyyətlərindən biri hesab edilir.

AMEA 80 illik tarixi erzində zengin elmi enerjileri olan Azərbaycan xalqının intellektual potensialının formalaşdırılmasında, elmin müasir telebələrindən irələn strateji istiqamətlərinin müeyyənləşdirilməsində, fundamental və tətbiqi, innovativ elm sahələrinin inkişafında, respublikada peşəkar elmi kadrlar nəşlinin yetişdirilməsində məsələnə rol oynamışdır. Akademiyanın əldə etdiyi uğurlar, mühüm elmi nüfuzlər, onların istehsalat tətbiqi nəticəsində yaranan sosial-iqtisadi nailiyyətlər, məxətli elm sahələrində milli elmi məktəblərin yaranması, yeni elmi nəşslərin yetişdirilib həzirlanması xalqımızın dinamik sosial-iqtisadi və mədəni-mənəvi inkişafının əsas göstəriciləridir. Elmin müvafiq istiqamətlərində geniş tədqiqatlar aparan, onu yeni biliklərlə zenginləşdirən, tanmış elmi məktəblər yaradan, elmin inkişafında görkəmli xidmətləri olan Akademiya üzvləri respublikamızın sosial-iqtisadi və mədəni-mənəvi inkişafında mühüm rol oynayırlar.

2025-ci ilde Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının A.A.Bakixanov adına Tarix və Etnologiya Institutunun yaranmasının 90 ili tamam olur. Milli Elmlər Akademiyası sisteminde özünəməxsus yeri olan və Şimali Azərbaycanda tarix elminin təşkilindən başlıca və aparıcı rol oynamış A.A.Bakixanov adına Tarix və Etnologiya Institutu həm müraciət, həm də şərəfli bir tarixi inkişaf yolu keçmişdir. Yaradıldığı dövrən indiyədək ildən-ile Institutun fəaliyyəti mezmun və keyfiyyətə dəyişmiş, elmi-tədqiqat işlərinin əhatəsi genişlənmiş, elmi potensial güclənmişdir. Mövcud olduğu 90 il ərzində məxətli adalarla fəaliyyət göstəren bu qocaman elm ocağı Azərbaycanda tarix elminin inkişafında məsələ rol oynamış, Azərbaycan xalqının milli təfəkkürünün formalşamasında misilsiz xidmətlər göstərmışdır.

1923-1929-cu illərdə Azərbaycanın milli elmi fikrin təşəkkül tapmasına və inkişafında müstəsna dərəcədə böyük rol oynamış "Azərbaycanı Tətqiq və Tetibbə Cəmiyyəti" respublikanın tarixində ciddi elmi prinsiplər və müasir tədqiqat metodlarına dayanan ilk Azərbaycansınlıq mərkəzi olundu. Cəmiyyətin xüsusi Tarix-ethnografiya seksiyasının üzvlərinin elmi araşdırılmalarının mərkəzində Azərbaycanın tarixi, arxeolojiyası, etnoqrafiyası, meşəti, adət-ənənələri, dili, folkloru, ədəbiyyatı, psixologiyası, felsefəsi, texnikası, tibbi, iqtisadiyyatı, geologiyası və s. dayanırdı.

1929-cu ilde Cəmiyyətin bazası əsasında Azərbaycan Dövlət Elmi-Tədqiqat Instituto (AzDET) təşkil edilmiş və onun tərkibində Tarix-ethnografiya şöbəsi yaradılmışdı. Azərbaycan tarix elmi XX əsrin 20-30-cu illərində sovet elminin tərkib hissəsi kimi təşəkkül taparaq, vahid marksist-leninçi ideologiyaya müvafiq inkişaf etməye başladı. Tarix elminin kommunist ideologiyasına tabe edilmiş, onun dövlətin və hakim bolşevik partiyasının mənafeyinə xidmətinin təmİN olunması, sosializmın üstünlüklerini nümayiş və təsdiq edən vəsitiyyətə əvviləmə üçün ilk addımlar atıldı. Qısa müddət ərzində AzDET digər elmi müəssisələrlə birlikdə Azərbaycan xalqının tarixi keçmişinə, hemçinin Azərbaycanın həmşerəd olan Şərqi ölkələrinin tarixinə dair ilk mənbələrin çapa hazırlanması, beynəlxalq elmi əlaqələrin inkişafında əhəmiyyətli nəticələr elde etdi. Bu dövrde respublikada AzDET-də və ali məktəblərdə ilk dəfə aspirantura təşkil olundu, gənc milli elmi işçilərin bütöv bir dəstəsi hazırlanırdı, elmi-tədqiqat işlərinə köhnə alımların ən yaxşı hissəsi cəlb edildi.

Sonralar SSRİ EA Zaqafqaziya filialının Azərbaycan şöbəsi (EA ZFAZŞ) (1932-1935) yaradıldı və onun tərkibində Tarix sektorу fəaliyyət göstərir. Sektor Azərbaycanın tarixi, maddi mədəniyyəti tarixi problemləri ilə məşğul olundu. 1934-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetində Tarix fakültəsi açıldı. 1940-cı ildə universitetdə "Azərbaycan tarixi" kafedrası yaradıldı. Bundan sonra ölkənin bütün ali məktəblərində olduğu kimi, Azərbaycanda da tarix elmi, daha geniş miqyasda inkişaf etməyə başlandı.

1935-ci ildə SSRİ EA Zaqafqaziya filialının Azərbaycan şöbəsi (EA ZFAZŞ) (1935-1945) təşkil olundu. Azərbaycan filialının (EAAzF) (1935-1945) təşkilisi respublikada elmin yeni, dərəcə yüksək inkişaf səviyyesine qaldırılması demək idi. 1930-cu illərin əvvəllerindən Azərbaycan elmi yeni, akademik elm

statusu qazanmış oldu. EAAzF-nin nəzdində müsələqəli Tarix, Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu yaradıldı və 1936-ci il martın 1-dən fəaliyyətə başladı. Həmin gün Vətən elminin tarixine Tarix İnstitutunun yaranma günü kimi daxil oldu. Bu institutun yaradılması neinki Azərbaycan tarixinin öyrənilməsindən habelə yardımçı tarixi fənlərin - arxeologianın, numizmatikanın, etnoqrafiyanın, epigrafiyanın, Azərbaycanın memarlıq və incəsənet tarixinin öyrənilməsi sahəsində mühüm addım oldu. Tarix, Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu respublikanın yeganə elmi mərkəzi idki, burada bütün elmi-tədqiqat fəaliyyətinin ümumi rəhberliyi cəmləşmişdi. Tarix, Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun işinə istiqaməti və xarakteri mərəhədən mərəhələyə dəyişir, tədqiqatçı vəzifələrinin dairəsi genişlənir, onun elmi potensialı artırı. Azərbaycan alımları Vətən və dünya elminin inkişafına getdikcə daha qıyməti töhfələrinə verirdilər.

27 mart 1945-ci ildə Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası yaradılarken Tarix İnstitutu onun tərkibinə daxil edilmişdi. Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının yaradılması respublikanın mədəni həyatında olduqca ənənəvi hadisə oldu. O, Azərbaycanda elmin davamlı yüksələşindən və elmi kadrların yetkinliyindən xəber verirdi.

Azərbaycan tarixinin öyrənilməsinin böyük tarixi ənənəsi olsa da, onun sistemli şəkildə tədqiqinə öten əsrin 50-ci illərindən başlanıb və sovet tarixşünaslığının tərkib hissəsi kimi inkişaf edib. XX əsrin 1950-1960-ci illərde aparılan maraqlı və gərgin axtarışları nəticəsində Azərbaycan tarixi Qədim Şərqi ölkəleri tarixi dairesine, onun əsas tərkib hissəsinə daxil oldu. Bu illerde Azərbaycanda tarixçi alımların yetişməsi bir çox elmi problemlərin həllinə şərait yaratardı, elmin bütün sahələrinin, o cümlədən, Azərbaycan tarixinin akademik səviyyədə tədqiqinə başlanıldı.

XX əsrin 1970-1980-ci illərində Tarix İnstitutunda Azərbaycan tarixinin ən qədim dövrünün - Manna, Atropatena və Albaniya tarixinin aktual məsələləri, antik arxeologiya, etnik problemlər və s. üzrə tədqiqatlarında köhnə baxışlar yenidən nəzərdən keçirildi, bölgə sakinlərinin etnik, iqtisadi, siyasi və mədəni həyatının köklü məsələləri üzrə yeni müdədələr iəri süründü, Azərbaycan ərazisindəki ayri-ayri arxeoloji mədəniyyətlərin etnik aribusiyası verildi. Arxeoloqların Paleolit, Mezolit, xüsusi də Eneolit, Tunc və Dəmir dövrlərinin öyrənilməsi üzrə aparılan tədqiqatları nəticəsində Azərbaycan tarixinin xronoloji çerçəvesi əsaslı şəkildə genişləndirildi.

Müstəqillik illərində (1997-2003) A.A.Bakixanov Tarix İnstitutunun nəşr etdiyi yeddi cildlik "Azərbaycan tarixi" milli tariximizin hadisələrinin qədim dövrlərdən müasir dövrlərə qədərki tarixinin işqandırmaq sahəsində mühüm addım oldu. Bu akademik əsərin müəllifləri arasında hələ sovet üçüncüliyinin ənənəsində iştirak edən tədqiqatçılar da var idi. Təbii ki, bu müəlliflər öz əvvəlki qiymətdirmələrini və nəticələrini yenidən nəzərdən keçirərək araşdırımları yeni mövzular və sənədi faktalarla əhəmiyyətli dərəcədə tamamladılar. Bu səbəbdən də Azərbaycan tarixinin məxətli aspektlərini araşdırma müəlliflər sovet dövründə mövcud olan stereotipləri, yanlış postulatları yeni mövgələrdən aradan qaldırmışdır, yeni sənədlər cəlb etmək əvvəlki nəşrlərdə qaldırılan problemlərinin əhəte dairəsini genişləndirmiş və zənginləşdirmişdir.

Məxətli dövrlərdə bu elm ocağına ölkəmizin görkəmli tarixçi alımları - akademik İ.I.Meşşaninov (1936-1937), akademik İsmayıllı Hüseynov (1941-1944; 1958-1960), akademik Əbdülkerim Əlizadə (1944-1950), tarix elmləri doktoru, professor Məmmədəli Şərifli (1950-1951), Azərbaycan SSR EA-nın müxbir üzvü Əlövət Quliyev (1952-1958; 1967-1969), Azərbaycan SSR EA-nın müxbir üzvü Zülfəli İbrahimov (1960-1967), akademik Əlisəhət Sumbatzadə (1970-1972), akademik Cəmil Quliyev (1972-1978), akademik İlqar Əliyev (1978-2004) rəhbərlik etmişdir.

2004-2021-ci illərdə Institutun direktoru akademik Yaqub Mahmudov olmuşdur. Azərbaycan Respublikası dövlət müstəqilliyyətini bərpə etdi. A.A.Bakixanov adına Tarix İnstitutunda və

tən tarixinin məqsədönlü şəkildə unudulmuş səhi-felerin, itirilmiş torpaqlarımızın tarixinin araşdırılaraq bugünkü və gelecek nesillərə çatdırılması məqsədilə dünyanın müxtəlif ölkələrinin dövlət arxivlərində (İngiltərə, Fransa, Almaniya, Rusiya Federasiyası, Gürcüstan, Türkiye, Hindistan, İran İslam Respublikası, İtalya) saxlanılan coxsayılı arxiv sənədlərinin getirilmesi işi aparılış, institutu gətirilmiş sənədlərin xeyli hissəsi çap olunmuşdur. Artıq sənədlər toplusundan ibarət 30-a yaxın kitab çap edilmişdir. Tarix İnstitutunun fəaliyyətində "Azərbaycan tarixinin ümumi konsepsiyası" və ondan irələ gələn bezi elmi istiqamətlərin tədqiqi məsələlərinə geniş yer ayılmışdır.

A.A.Bakixanov adına Tarix İnstitutun əməkdaşları son illərdən Ərmenistanın Azərbaycan Respublikasına qarşı ərazi iddialarının əsəsiz olduğunu sübut etmək üçün tekzibədilməz təxli sənədlər əsasında Azərbaycanın Naxçıvan, İrəvan, Göyçə, Zəngəzur, Borçalı mahallələrinin, Tiflis əmərliyi, Car-Balakən camaatlılığı, İlisu sultanlığı, bir sözələ, Şimal-Qərbi Azərbaycan torpaqlarının, Dərbənd, Samur vadisinin və ən nəhayət Qarabağın tarixi ilə bağlı hərtərəflə və dərindən elmi tədqiqatlara başlamışdır. Keçən qısa müddət ərzində Qarabağın, Naxçıvanın tarixi, Qərbi Azərbaycanın, o cümlədən İrəvanın tarixi, Şimal-Qərbi Azərbaycanın torpaqlarının tarixinə, XX əsrde Azərbaycan xalqına qarşı soyqırımları tarixinə hesab olunmuş fundamental tədqiqat əsərləri yazılmış və bir neçə mühüm beynəlxalq elmi forumlarda keçirilmişdir.

2020-ci il xalqımız və dövlətimiz üçün çox əl-mətdar hadisə ilə - böyük tarixi qəlebə ilə yadda qalmışdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin böyük bacarıq və qətiyyəti, dönməz iradəsi ilə ikinci Qarabağ savaşında xalqımızın Böyük Qəlebəsi ilə başa çatmışdır. Bu münasibətlə ölkə rəhbərliyin Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasında Zəfer Günü təsis edilmişdir.

2021-ci ilin 28 yanvar tarixindən Institutun direktoru tarix elmləri doktoru, professor Kərim Şükürov oldu. 90-ci ildən əvvəlindən yaşayan Tarix və Etnologiya İnstitutu tariximizin tədqiqi baxımdan ölkənin ən öndə gəden elmi təşkilat olmaqla yanaşı, yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoydu.

2021-ci ilde Bakı Şəhər icra Hakimiyyəti və AMEA Tarix İnstitutunun birgə layihəsi ilə 44 günlük Vətən məhərabəsi və Zəferimizin ildönümüne həsr olunmuş "Zəfer yolu: Qarabağ savaşından Şuşa Beyannamesindək", "Böyük qayıdış", "Vətən məhərabəsi tarixi - Şəxsiyyət faktoru", "Zəfer memurları. Döyüşçülər sərkərdə və məhərabə haqqında" kitablar məhərabə tarixinin ilk ümumi-ləşdirilməsi cəhdlərindən biridir. Kitablar məhərabənin əvvəlindən bu gündək olan bütün mərhələləri əhət edir. Birinci Qarabağ məhərabəsindəki məğlubiyyət, onun səbəbləri, Vətən məhərabəsinə qələbə kitablarının hazırlanması prosesində istirakçılar tərəfindən etraflı araşdırılır. Institutun direktoru tarix elmləri doktoru, professor Kərim Şükürovun rəhbərliyi ilə və tarixçi alımların səyi nəticəsində bu kitablar işq üzü görüb.

2023-cü il "Heydər Əliyev ilinə" həsr olunmuş

Bakı Şəhər icra Hakimiyyəti və AMEA Tarix İnstitutunun birgə layihəsi olan "Heydər Əliyev" kollektiv monoqrafiya, "Heydər Əliyev ilinə" həsr olunmuş əsərlər üzrə institutun bir neçə kitabı: T.Kərimova-Kocayevanın "Heydər Əliyev və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası", İlqar Niftəliyevin "Azərbaycanın ərazi bütövlüyü" və "Şuşa" təqdimatı, "Heydər Əliyev və Zəfer faktoru" və "Heydər Əliyev əsərləri - Şəxsiyyət faktoru", "Zəfer memurları. Döyüşçülər sərkərdə və məhərabə haqqında" kitablar məhərabə tarixinin ilk ümumi-ləşdirilməsi cəhdlərindən biridir. Kitablar məhərabənin əvvəlindən bu gündək olan bütün mərhələləri əhət edir. Birinci Qarabağ məhərabəsindəki məğlubiyyət, onun səbəbləri, Vətən məhərabəsinə qələbə kitablarının hazırlanması prosesində istirakçılar tərəfindən etraflı araşdırılır. Institutun direktoru tarix elmləri doktoru, professor Kərim Şükürovun rəhbərliyi ilə və tarixçi alımların səyi nəticəsində bu kitablar işq üzü görüb.

Azərbaycan xalqının dövlətcilik və müstəqillik tarixində şərəfli bir səhifə olan 44 günlük Vətən məhərabəsi zamanı böyük Zəferə aparan yolda eldə edilmiş möhtəşəm uğurlardan biri, heç şübhəsiz ki, Şuşa şəhərinin işğaldan azad edilməsi oldu. Çünkü məhz Şuşa şəhərinin erməni işğalından azad edilmişdir. Qarabağda aparan məhərabənin tələyini həlli etdi, böyük və tarixi Zəferin yolu açdı. AMEA-nın A.A.Bakixanov adına Tarix və Etnologiya İnstitutunda Şuşa şəhərinin 2023-cü il üçün "Türk dönyaşının mədəniyyət paytaxtı" elan edilən şəhər 4 tədbir (2 konfrans, 2 deyirmi məsa) keçirilmiş, 1 broşür çap olunmuşdu. 30 oktyabr 2023-cü il tarixində isə, "Türk dönyaşının mədəniyyət paytaxtı" elan edilmişdir. 7-ci tədbir (2 konfrans, 2 deyirmi məsa) keçirilmiş, 1 broşür çap olunmuşdu. 30 oktyabr 2023-cü il tarixində isə, "Türk dönyaşının mədəniyyət paytaxtı" elan edilmişdir. 7-ci tədbir (2 konfrans, 2 deyirmi məsa) keçirilmiş, 1 broşür çap olunmuşdu. 30 oktyabr 2023-cü il tarixində isə, "Türk dönyaşının mədəniyyət paytaxtı" elan edilmişdir. 7-ci tədbir (2 konfrans, 2 deyirmi məsa) keçirilmiş, 1 broşür çap olunmuşdu. 30 oktyabr 2023-cü il tarixində isə, "Türk dönyaşının mədəniyyət paytaxtı" elan edilmişdir. 7-ci tədbir (2 konfrans, 2 deyirmi məsa) keçirilmiş, 1 broşür çap olunmuşdu. 30 oktyabr 202

100 yaşıni qeyd edən Naxçıvan Muxtar Respublikası monoqrafik tədqiqatda

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Naxçıvan Muxtar Respublikasının 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında" 30 dekabr 2023-cü il tarixli Sərəncamı muxtar respublikaya göstərilən diqqətin təzahürü olmaqla bərabər, həm də 100 illiyini qeyd etdiyimiz Naxçıvan Muxtar Respublikasının keçdiyi tarixi inkişaf yolunun daha geniş öyrənilməsinə şərait yaratmışdır.

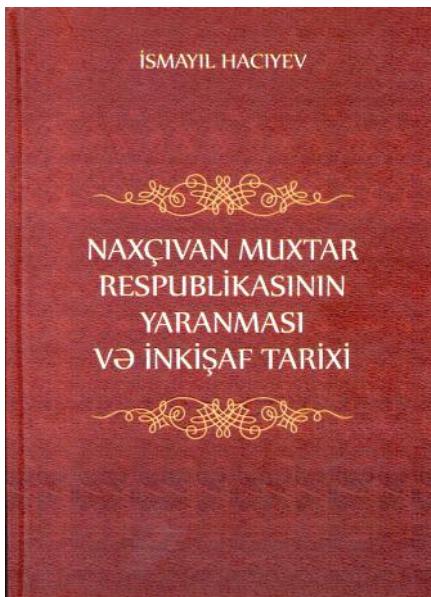
AMEA-nın Naxçıvan Bölmesinin sədri, akademik İsmayıllı Hacıyevin "Naxçıvan Muxtar Respublikasının yaranması və inkişaf tarixi" adlı yeni monoqrafiyası işıq üzü görüb.

Monoqrafiya Naxçıvan Muxtar Respublikasının yaradılmasının 100 illiyinə ittah olunub. Əsərin elmi redaktoru tarix elmləri doktoru, professor Qasim Hacıyev, rəyçiləri AMEA-nın müxbir üzvü Hacifərəddin Səfərli, tarix elmləri doktoru, professor Oktay Sultanov və tarix elmləri doktoru, dosent Fəxrəddin Cəfərov və irihəcmli monoqrafiya "Elm və təhsil" nəşriyyatında nəfis tərtibatda çapdan çıxbı.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının yaranması və inkişaf tarixinin xronoloji ardıcılıqla işlənildiyi əsər "Giriş", 7 fəsil, "Nəticə", "Ədəbiyyat", "Şəxsi adlar göstəricisi", "Coğrafi adlar göstəricisi" və "Əlavələr" dən ibarətdir.

Əsərin girişində Naxçıvan diyarının Azərbaycan tarixindəki özünəməxsus rolu, muxtarıyyətin qazanılması ərefəsində və sonrakı dövrde mövcud vəziyyət qisa şəhər olunur, bölgədə cərəyan edən mühüm iqtisadi-siyasi hadisələrə ümumi nəzər yetirilir. Muxtarıyyət tarixini araşdırın tədqiqatçılar, öyrənilən problemlər qeyd olunur. Vurğulanır ki, monoqrafiyanın yazılımasında əsas məqsəd Azərbaycan Respublikasının Prezidenti canab İlham Əliyevin imzaladığı Sərəncamdan irəli gələn vəzifələrə uyğun yeni bir monoqrafiyanın hazırlanması olmuşdur. Çünkü Naxçıvan diyarının muxtarıyyət statusu əldə etməsi və bu əsasda muxtar respublikanın yaradılması Azərbaycan dövlətciliyi tarixində, Azərbaycanın tərkibində tarixi əhəmiyyətə malik şərəflər yolu keçməsi ilə bağlıdır.

Monoqrafiyanın ilk fəsl "Naxçıvan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə" adlanır. Fəslin əhətə etdiyi 5 yarımfasıl Naxçıvan əhalisinin Azərbaycanda dövlətin bərpası uğrunda mübarizəsindən, bölgənin Xalq Cümhuriyyəti ilə əlaqələndən, Türkiyənin Naxçıvana siyasi-hərbi yardımından, İngiltərə və ABŞ-nın Naxçıvanına

bağlı yürütdükleri ikili siyasetdən, əhəmənin ermənilərin Naxçıvana qarşı irəli sürdükləri ərazi iddiaları və töretdikləri soyqırımı siyasetindən bəhs edir.

"Araz-Türk Cümhuriyyətinin yaranması, fealiyyəti və süqutu" başlıqlı ikinci fəsilde 1918-ci ilin payızında bölgədə hökm süren veziyət nəzərə alınaraq regionda yeni bir dövlət strukturunun yaradılması məsələsinin gündəmə gelmesindən, Araz-Türk Respublikasının fealiyyətindən, bölgədəki vəziyyətdən yararlanaraq torpaqlarımız hesabına "erazi lərinin" genişləndirmek arzusunda olan daşnaklara qarşı mübarizəsində bəhs olunur. Müəllif burada Araz-Türk Cümhuriyyəti ilə bağlı təhrifə uğramış, yaxud tarix elmi üçün müəmməli bəzi məsələlərə aydınlıq gətirir.

Monoqrafiyanın üçüncü fəsl "Naxçıvanda Sovet hakimiyyətinin qurulması, muxtarıyyət statusu və Naxçıvan SSR-in təşkil" mövzusunu əhətə edir. Bölgədə Sovet idarəciliyinin tətbiqindən başlayaraq Naxçıvanın Azərbaycanın tərkibində qorunub saxlanması üçün görülən işlər, Moskva və Qars beynəlxalq müqavilələrinin bağlanması, Naxçıvan SSR-in təşkili və Naxçıvan Muxtar Respublikasının siyasi-hüquqi statusu məsələləri qeyd etdiyimiz fəsilde geniş tədqiq olunub.

"Naxçıvan SSR XX əsrin 20-30-cu illərində" adlanan dördüncü fəsil sovet hökumətinin tətbiq etdiyi məcburi kollektivleşdirmə siyasetindən, sonrakı illərdə sənayedə qeyd alınan bərpa və inkişafdan bəhs edir. Əhalinin mənafeyinə zidd qərarların qəbul olunmasının səbəb olduğu

narazılıqların böyüyərək üsyana çevriləsi, əhaliyə qarşı aparılan repressiya siyaseti tədqiqata cəlb olunub.

Əsərin növbəti iki fəsl müvafiq olaraq "Naxçıvan Muxtar Respublikası 1941-1945-ci illər mühəribəsi dövründə" və "Naxçıvan Muxtar Respublikasının iqtisadi-siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni inkişafı (1946-1990)" adlanır. Burada hər zaman mübarizəyi ilə fərqli naxçıvanlıların 1941-1945-ci illərdə mühəribənin ən qızığ cəbhələrində, habelə arxa cəbhədəki fealiyyəti diqqətə çatdırılır. Mühəribədən sonrakı dövr 1990-ci ilə qədər muxtar respublikanın iqtisadi-siyasi həyatı, sosial-iqtisadi və mədəni inkişafı əsaslı təhlil olunur, əldə olunan uğurlar nezərdən keçirilir.

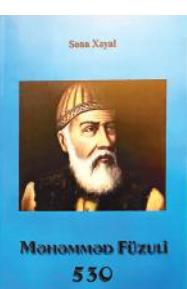
Muxtar respublikanın müstəqilliyimin bərpası ərefəsindəki durumunun və günümüzdək inkişafının araşdırıldığı sonuncu fəsil "Naxçıvan Muxtar Respublikası müstəqillik illərində (1990-2024)" başlığı daşıyır. İsmayıllı Hacıyev 1990-1993-cü illəri Naxçıvan tarixində Heydər Əliyev dövrü adlandırmır. Nəinki Naxçıvan, bütövlükde Azərbaycan üçün mühüm tarixi əhəmiyyət kəsb edən həmin dövrde Ulu Önderin işğal olunmaq təhlükəsi ilə üzləşən bölgənin müdafiəsi, əhalinin acları və səfələtdən xiləsi üçün gördüyü işlər diqqətə çatdırılır. Burada muxtar respublikanın əsası Ümummilli Lider tərəfindən qoyulmuş inkişafı dövrü hərəkəflərə öyrənilir.

Əsərin "Nəticə"ində sistemli araşdırılan məsələlər, aparılan təhlillər ümumişdir. Monoqrafiyanın ərəsəyə gəlməsində 250-e yaxın Azərbaycan, türk, ingilis, rus dillərində elmi ədəbiyyat və arxiv sənədlərində istifadə olunub.

Tədqiqat əsərində işlənən şəxs adlarının və coğrafi adların əlifba sırası ilə monoqrafiyanın sonuna əlavə olunması kitabda adlara əsasən axtarış aparmağı, müəyyən məsələləri təhlil etməyi asanlaşdırır.

Əsərdəki "Əlavələr" bölməsində Moskva və Qars müqavilələrinin Naxçıvana aid olan maddə və əlavələri, Naxçıvanın idarəsi ilə bağlı qəbul olunan qətnamələr, iclas protokolları, mühüm dövlət qərarları, əhəmənin muxtar respublikanın 25, 40, 50, 60, 75, 80, 85, 90 və 100 illik yubileylərinin qeyd edilməsi haqqında qərar və sərenəcamlar verilib. Yanaşı olaraq Naxçıvan Araz-Türk Respublikasının, eləcə də muxtar respublikanın Moskva və Qars müqavilələri ilə təsbit olunmuş, əhəmənin müasir dövrəki ərazi xəritələri, muxtarıyyətin qazanılmasına və formalasmasına böyük xidmətləri olmuş şəxsiyyətlərin fotosəkilləri monoqrafiyaya daxil edilib.

"Məhəmməd Füzuli - 530" kitabı işıq üzü görüb

AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun Elmi şurasının qərarı ilə Bibliografiya şöbəsinin böyük elmi işçisi, Azərbaycan Yazıçıları Birliyinin 1rs komissiyasının sədri Sona Xəyalın (Sonaxanım Hadiyeva) "Məhəmməd Füzuli - 530" adlı kitabı işıq üzü görüb.

Kitabda müəllifin dahi şairimiz Məhəmməd Füzulinin yaradıcılığı ilə bağlı məqalələri və şairin yaradıcılığına həsr olunmuş kitablar haqqında yazdığı resenziyalar toplanıb. Yazilar müxtəlif vaxtlarda bir sira mətbuat organlarında və kitablarda çap olunub.

Qeyd edik ki, yeni nəşrin redaktoru fil.e.d., dosent Nəzakət Məmmədli, rəyçiləri fil.e.d., dosent Nəsib Götüşov, fil.e.d., dosent Əzizəğa Nəcəfzadə, fil.ü.f.d. Xatire Yusifova, Ən sözün müəllifi fil.ü.f.d. Vərağa Almasovdur.

"Qazaxca-Monqolca lüğət" və "Monqolca-Qazaxca lüğət" kitabları çap olunub

Monqolustanın paytaxtı Ulan-Batorda tanınmış altayşünas alim Bakutali Bazılıxan (1932-2012) və Beynəlxalq Türk Akademiyasının eksperti Naili Bazılıxan tərəfindən hazırlanmış "Qazaxca-Monqolca lüğət" və "Monqolca-Qazaxca lüğət" kitabları çap olunub.

Bu lüğətlər Qazaxstan Respublikasının Prezidenti Kasim-Jomart Tokayevin Monqolustana dövlət sefəri zamanı nəşr olunub. Nəşri Monqolustan Prezidenti Uxnaaqıyn Xurel-

sux dəstekləyib. Əsərin "Ön söz"ünü Monqolustan Prezident Şurasının rəhbəri Qomboyazavın Zandanşatar yazıb.

Hər bir lüğət təqribən 60.000 sözdən ibarətdir və müasir leksikoqrafik standartlara cavab verir. Bu isə onları altayşünaslıq, türkologiya, qazaxşunaslıq və monqolsunaslıq üzrə tədqiqatlar üçün dəyərləri elmi qaynaq edir.

Lüğətlərin elmi redaktoru Monqolustan Prezidenti yanında Dil Siyaseti üzrə Milli Şuranın rəhbəri, filologiya elmləri doktoru Narangerel Nyamkhangidir.

ZƏFƏR GÜNÜ

NOYABR

ZƏFƏR NƏĞMƏSİ

*Nəğmələrin müqəddəsi, ulusu,
Meyvələrin ən şirini, sulusu,
Bulaqların ayna kimi durusuna
Zəfər nəgməsi.*

*Bu nəğmənin hər sədasi "Cəngi"di,
Al-qırımızı kalmaların rəngidi,
Dar anında bir oyanış zəngidi
Zəfər nəgməsi.*

*Yarib keçər səngərləri, sədləri,
Tam əridər buz bağlamış hədləri
Düzdə qoyer nankorları, bədləri,
Zəfər nəgməsi.*

*Döyüslərdə dənər "Dəmir Yumruğa",
Haya yetən xilaskar quş Simruğa,
Səslənəndə el qovuşar xoş çağ -
Zəfər nəgməsi.*

Ibrahim YUSIFOĞLU

ELAN-MÜSABİQƏ

Dilçilik İnstitutu

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu ştatda vakant olan vəzifəni tutmaq üçün müsabiqə elan edir:

Kompyuter dilçiliyi şöbəsi üzrə

aparıcı elmi işçi - 1 yerdər.

Müsabiqədə filologiya üzrə felsəfə doktorları və filologiya elmləri doktorları iştirak edə bilərlər. Sənədlər müsabiqənin teleblərində uyğun olaraq, elan dərc edilən gündən etibarən bir ay müddətində elmi katibliyə təqdim edilməlidir.

**Ünvan: AZ1143, Bakı şəhəri, H.Cavid prospekti 117,
V mərtəbə
Elmi katib: (+994 12) 5372088**

Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutu

Azərbaycan Respublikası Elm və Tehsil Nazirliyinin akademik M.Nağıyev adına Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutu aşağıda qeyd olunan vakant vəzifələri tutmaq üçün müsabiqə elan edir:

Funksional qeyri-üzvi maddələrin termodinamikası laboratoriyası üzrə

Böyük elmi işçi - 1 yer

"Kimyəvi-texnoloji proseslərin modeləşdirilməsi" laboratoriyası üzrə

Böyük elmi işçi - 1 yer

"Monooksigenaz reaksiyalarının modeləşdirilməsi" laboratoriyası üzrə

Kiçik elmi işçi - 1 yer

"Kimyəvi-texnoloji proseslərin modeləşdirilməsi" laboratoriyası üzrə

Elmi işçi - 1 yer

Sənədlər müsabiqənin teleblərində uyğun olaraq, elan dərc edilən gündən etibarən bir ay müddətində aşağıdakı ünvanə təqdim edilməlidir.

**Ünvan: AZ-1143, Bakı şəhəri, H.Cavid prospekti 113.
Akademik M.Nağıyev adına Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutu.
Telefon: 539-38-71**

Redaksiya heyəti:

İsa Həbibbəyli, Dilqəm Tağıyev, İbrahim Quliyev,
Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev, Tofiq Nağıyev,
İrade Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Arif Həşimov,
Cəmil Əliyev, İsmayıllı Hacıyev, Fuad Əliyev

Baş redaktor: Ağahüseyin Şükürov

**Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30.
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti**

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Tiraj: 2000

Наша Великая Победа

Президент Ильхам Алиев создал новые реалии не только в регионе Южного Кавказа, но и в Евразии

8 Ноября - День судьбоносной Победы в Отечественной войне 2020 года, так как азербайджанский народ впервые за последние 200 лет познал плоды территориальной целостности и полного суверенитета, став полноправным хозяином собственной государственности.

По итогам исторической Победы сложилась новая реальность не только в регионе Южного Кавказа, но и во всей Евразии - регион после преодоления рисков полномасштабного военного противостояния стал гораздо более привлекательным не только для крупных инвесторов и производственников, но и целых государств, имеющих стратегические интересы в дружбе со Страной огней.

Кто владеет Шушой, тот владеет Карабахом

Но самое главное для нации - благодаря мудрой всесторонней созидающей деятельности Президента Ильхама Алиева на наших глазах родилось и выросло новое поколение бескомпромиссных победителей, не признающее территириальных уступок и живущее духом законности и справедливости международного права.

Без преувеличения, этот День Победы азербайджанский народ приближал, если быть точными, 27 лет и пять месяцев, со дня долгожданного возвращения во власть общенационального лидера Гейдара Алиева, и не случайно после получения известия об освобождении города Шуша первым делом именно его могилу посетил глава государства вместе с первой леди Мехрибан ханым Алиевой. Ведь и стар и млад подсознательно все это время жили с верой и надеждой услышать именно из уст Президента благую весть о восстановлении справедливости, тем более что каждый побывавший хотя бы раз в тех местах знает о стратегическом превосходстве места расположения "жемчужины Кавказа" и о том, что тот, кто владеет Шушой, тот владеет всем Карабахом.

Наконец, этот Великий день настал, и 8 ноября 2020 года народ услышал поистине благую весть от своего заслуженного лидера: "Родная Шу-

ша, ты свободна! Родная Шуша, мы вернулись! Родная Шуша, мы тебя возродим! Шуша - наша Карабах - наш! Карабах - это Азербайджан!"

Во всей новой и новейшей истории Страны огней еще ни одно обращение лидера к народу не звучало столь ожидаемо, величественно, гордо и торжественно...

Выполнить исторический приказ

Сегодня, с высоты десятилетий, можно насчитать десятки отличий в политике Баку и Еревана, но главная разница в том, что у армянской нации не было общенационального лидера, даже близкого по масштабу к Гейдару Алиеву, чья концепция, знания, практика государственного строительства, харизма в общении с любыми социальными слоями, умение зарядить и сплотить общество во имя решения самых неподъемных проектов достойно вхождения в самые блестящие учебники, на основе чего умные специалисты могут сформировать фундаментальные учения для десятков будущих поколений.

Пример величия патриарха глобальной геополитики конструировался непосредственно перед нашими глазами. Последующие 26 лет как общенациональный лидер, так и Президент Ильхам Алиев день и ночь готовили страну к историческому дню 8 Ноября. На всех уровнях укреплялась централизованная власть при параллельном выкорчевывании сепаратизма и попыток государственных переворотов, развивалась экономика, усиливалась армия, начиная с "Контракта века" были достигнуты сначала региональные, а затем и глобальные дипломатические успехи и сформировано новое поколение азербайджанцев, готовое, а главное, способное не только с высоким моральным духом, но и на высочайшем профессиональном уровне выполнить исторический приказ Верховного Главнокомандующего - главный в жизни всех и каждого. И приказ этот был выполнен просто блестяще: превентивный военный "Железный кулак" Азербайджана ударил по армии противника, изгнав ее прочь с наших земель, а дипломатический кулак параллельно опустился на переговорные площадки тех, кто мешал решению, подстрекал, извлекал выгоду из этого затянувшегося на десятилетия конфликта,

перевернув региональные реалии в правильном направлении, переставив пирамиду, как и положено, с вершины на основание.

Объединиться вокруг победоносного лидера

Сегодня перед нашим обществом стоят новые задачи, новые вызовы, с которыми мы под руководством многоопытного, всезнающего глобального лидера нового поколения просто обязаны справиться, без права на ошибку.

Ведь и мы кое-чему научены былым временем просчетов, и умеем ценить единство народа и власти, еще более усиливать армию, развивать экономику, укреплять и углублять достижения на дипломатическом треке, возвратить до последнего миллиметра освобожденные территории, исполнив доли перед поколением, выполнившим приказ Верховного Главнокомандующего, и воспитывать новые поколения победителей, убежденных в правоте национальной идеи.

Древнекитайский философ Лао-Цзы говорил, что "победа над другими дает силу, победа над собой - бессстрашие". Под руководством Президента Ильхама Алиева нашей нации удалось преодолеть все самые тяжелые препятствия, превзойдя на едином дыхании природные возможности. В сердце всех азербайджанцев, независимо от мест расселения, вечно будут жить, как шехиды, которым уже сегодня посвящены не только страницы учебников, но стихи и дастаны, так и все, кто ковал Победу. Добавим к этому и щемящее ожидание родителей, любимых и всех близких людей.

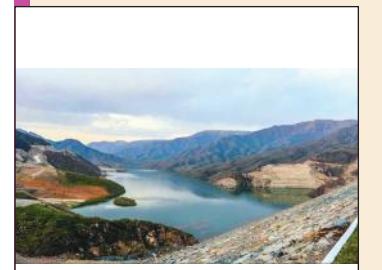
Но самая большая часть для всех азербайджанцев и прежде всего наших граждан, быть исполнителями мудрой и выверенной политики Президента Ильхама Алиева, который ведет Азербайджан к еще большему процветанию.

У нас впереди долгий путь возрождения и развития не разделенного, как раньше, а воистину единого государства, и наша обязанность - ценить и углублять то, что является для нас важнейшим достижением, - сплоченность и единство бессстрашной и непобедимой нации вокруг общеизвестного победоносного лидера нового поколения.

Вызовы
COP29 и задачи
гуманитарной
науки

стр. 11 ⇨

Предел
потерь исчерпан

стр. 11 ⇨

Познавательная
информация

стр. 11 ⇨

A protocol was signed
between the
Institute of Caucasus
Studies of ANAS and
Kafkas University of
Türkiye

page 12 ⇨

Вызовы COP29 и задачи гуманитарной науки

В НАНА состоялась научная конференция, посвященная международной климатической конференции

4 ноября при совместной организации Президиума, отделений гуманитарных и общественных наук НАНА состоялась научная конференция "Солидарность во имя зелёного мира - вызовы COP29 и задачи гуманитарной науки".

В мероприятии приняли участие президент НАНА академик Иса Габибейли, члены Президиума НАНА, советники НАНА, представители научных учреждений и организаций Академии наук и соответствующие лица.

Открыл конференцию вступительной речью, академик Иса Габибейли сообщил, что в республике успешно продолжается Год солидарности во имя зелёного мира, Азербайджан на высоком уровне готовится к международному мероприятию мирового масштаба - COP29.

Академик также отметил, что в НАНА проходят многочисленные мероприятия как в рамках Года, так и созвучного с ним мероприятия COP29. Организаторами этих мероприятий выступают отделения биологических и медицинских, физико-математических и технических, химических наук, а также наук о Земле НАНА, издаются книги, публикуются статьи, учёные выступают в телевизионных передачах.

Вклад НАНА в зеленую повестку

Руководитель НАНА продолжил: "А сегодня научная конференция, посвященная "Году солидарности во имя зелёного мира" и COP29, проходит при организации отделений гуманитарных и общественных наук, и тем самым подводятся итоги мероприятий, которые прошли в Академии наук в данном направлении. После COP29 мы планируем провести обобщающее мероприятие, посвященное вызовам международной конференции и задачам академической науки. Ожидается, что на COP29 примут участие около 80-ти тысяч гостей. Проведение этой конференции международного уровня в Азербайджане свидетельствует о большом авторитете и влиянии Президента Ильхама Алиева. Азербайджанский народ уверен, что под руководством господина Президента и благодаря реализуемым им целенаправленным мероприятиям COP29 пройдет на высоком уровне. Посредством COP29 мы объединим вызовы сов-

ременной науки, которые составят приоритеты нашей дальнейшей деятельности".

Сказав, что в рамках COP29 пройдут широкие дискуссии по научным вопросам, академик Иса Габибейли добавил, что НАНА будет представлена на конференции на высоком уровне, в Академии наук пройдут встречи с зарубежными учёными и представителями научных организаций. Руководитель НАНА подчеркнул, что COP29 также даст направление дальнейшему развитию отечественной науки, а благодаря сегодняшней научной конференции будут выявлены возможности гуманитарных и общественных наук в решении соответствующих вопросов, видимые и невидимые стороны.

Приурочено COP29

Затем вице-президент НАНА академик Ирада Гусейнова подробно рассказала о мероприятиях, реализованных научными отделениями НАНА, в том числе научными учреждениями и организациями в рамках Года солидарности во имя зелёного мира и COP-29.

Академик сообщила, что за истекший период при непосредственной организации и участии НАНА прошли около 50-ти международных и республиканских научных конференций, круглых столов и семинаров, охватывающих такие темы, как "Роль общенационального лидера Гейдара Алиева в оздоровлении окружающей среды в Азербайджане", церемония презентации трехтомника "Экологическая политика Ильхама Алиева. Устойчивое развитие и зелёный мир (2003-2023)", "Зелёный рост и устойчивое развитие", "COP29 - зелёная стратегия, изменение климата и социальные науки: вызовы и задачи", "Сох-

раним наш зелёный мир", "Зелёная энергетика и проблемы зелёной экономики", "Глобальные изменения климата, фотосинтез и устойчивая жизнь", "Влияние антропогенных факторов и изменения климата на экосистемы Карабаха", "Наш зеленый мир в свете науки, которая дарит свет", "Зелёная энергетика и искусственный интеллект", "Изменение климата и устойчивость экосистем: угрозы, вызовы, решения", "Образ растений в классической диванной литературе", "Культ природы в азербайджанской литературе", "Зелёная энергетика и философия экологических проблем", "Этноэкология - культура народа по отношению к природе" и т.д. А в Центральной научной библиотеке, продолжила академик, действует виртуальная и традиционная книжная выставка, приуроченная Году солидарности во имя зелёного мира.

Помимо этого, академик Ирада Гусейнова рассказала о мероприятиях, которые прошли в рамках Года солидарности во имя зелёного мира и COP-29 в Нахчыванском и Гянджинском отделениях, а также в Шекинском и Лянкяранском региональных научных центрах НАНА.

Актуальная тематика докладов

Далее были заслушаны выступления заведующей отделом современного азербайджанского языка Института языкоznания имени Насими доктора филологических наук, доцента Наргиз Гаджиевой ("Мысли Гейдара Алиева об экологическом воспитании и отношение к природе в азербайджанской детской литературе"), старшего научного сотрудника отдела социолингвистики и психолингвистики указанного института доктора филоло-

гических наук Эльнура Гусейнова ("Забота Гейдара Алиева о природе и тема природы в произведениях классиков"), ведущего научного сотрудника отдела истории и теории востоковедения Института востоковедения имени академика Зии Буниятова доктора философии по педагогике Лалы Микаилзаде ("Экологическая политика великого лидера Гейдара Алиева"), заведующей отделом армяноведения Института кавказоведения доктора философии по истории, доцента Эльнура Кяльбизаде ("Президент Ильхам Алиев - главный автор идеи экспорта зеленой энергии в Европу из стран тюркского мира"), директора Института археологии и антропологии доктора философии по истории, доцента Фархада Гулиева ("Связь динамики археологических культур с изменением климата").

Кроме этого, большой интерес вызвали доклады заведующей отделом Института рукописей имени Мухаммеда Физули доктора филологических наук, доцента Айголь Гаджиевой "Философия природы и любви в газелях Мухаммеда Физули", главного научного сотрудника доктора филологических наук, доцента Назакат Мамедли "Человек и экосистема в суфийской литературе", и.о. заведующего отделом Института философии и социологии доктора философии по философии Мухаммеда Джабраилова "Роль неоимпериализма в изменении климата и политика в сфере зеленой энергетики", заведующей отделом Института литературы имени Низами Гянджеви доктора философии по филологии, доцента Гюнай Гараевой "Пейзаж в системе художественного описания", ведущего научного сотрудника Института фольклора доктора философии по филологии, доцента Эльчина Галибоглу "Взаимоотношения между человеком и

природой в азербайджанском фольклоре" и заведующей отделом Института архитектуры и искусств доктора философии по архитектуре, доцента Самиры Абдулаевой "Роль ландшафтно-рекреационной среды в формировании городской экосистемы".

Работа будет продолжена

В своем выступлении советник НАНА академик Адиль Гариков сообщил, что в результате научно-технического прогресса возросла потребность человечества в энергии, в связи с чем были начаты поиски альтернативных источников энергии, неограниченное использование энергии привело к глобальному потеплению и изменению климата, возрос объем выбросов углекислого газа в атмосферу. Сказав, что проведение в этих условиях такого престижного мероприятия, как COP29 в Азербайджане, носит символический характер, академик Адиль Гариков добавил, что в республике наблюдается особо чуткое отношение к экологии, под руководством Ильхама Алиева реализуются мероприятия, направленные на сохранение зеленого мира и уменьшение объема выбросов углекислого газа.

Академик Адиль Гариков высоко оценил мероприятия, которые проводятся в НАНА в рамках Года солидарности во имя зелёного мира и COP29, и сообщил, что учёные прилагают все усилия для борьбы с проблемами, связанными с изменением климата.

В заключение выступил академик Иса Габибейли, который высоко оценил прослушанные на научной конференции доклады и отметил, что в выступлениях были представлены новые подходы. Он также подчеркнул, что конференция сыграет важную роль в выявлении потенциала гуманитарных и общественных наук в решении проблем, связанных с изменением климата. В отличие от точных и естественных наук, продолжил руководитель НАНА, гуманитарные и общественные науки играют значимую роль в доведении информации о связанных с изменением климата проблемах до внимания общественности, просвещении населения и пропаганде мероприятий, направленных на охрану окружающей среды, работа в данном направлении будет продолжена.

Об итогах трехлетней деятельности

Генассамблея AASSA отчиталась о своей работе

Президент Национальной академии наук Азербайджана академик Иса Габибейли принял участие в заседании Генеральной ассамблеи Ассоциации академий наук и научных сообществ Азии (AASSA), которое состоялось в столице Филиппин Маниле.

Согласно Уставу организации, заседание Генассамблеи AASSA открыло президент Национальной академии наук и технологий (Филиппины) профессор Хайме К. Монтойя. Затем президент Ассоциации академий наук и научных сообществ Азии профессор Ахмед Нури Юрдусев выступил с обширным отчетом об итогах 3-летней деятельности руководимой им организации, которая охватывает академии наук 34-х стран.

На пленарном заседании Генассамблеи выступили президент Корейской академии наук и технологий профессор Дохан Ким, директор Научно-исследовательского центра Национального университета Сингапура профессор Б. Човдари, профессор Института

исследований землетрясений Токийского университета Кэнди Сатакэ, президент НАНА академик Иса Габибейли, которые обсуждали деятельность AASSA и предстоящие задачи.

В рамках Генеральной ассамблеи состоялась Международная конференция "Цифро-

вая трансформация в науке и перспективы", на которой были заслушаны доклады руководителей и известных ученых, представляющих академии наук и университеты Турции, Азербайджана, России, Японии, Индии, Малайзии, Таиланда, Непала, а также представителей Азиатского банка развития и Орга-

низации информационных агентств стран Азии и Тихого океана.

Затем состоялись выборы руководства AASSA на 2027-2030-е годы - на должность президента на очередной период были рассмотрены кандидатуры профессора Сатрио Соемантри Броджонегоро, выдвинутого от Индонезийской академии наук, и президента Академии наук и технологий Малайзии профессора Рофны Ясмин Отман. По итогам голосования президентом AASSA стал министр науки и образования Индонезии профессор Сатрио Соемантри Броджонегоро.

Кроме того, были избраны вице-президент и шесть членов Правления AASSA.

Отметим, что академик Иса Габибейли встретился с президентами академий наук и технологий Филиппин и Новой Зеландии. В ходе встреч были обсуждены перспективы дальнейшего сотрудничества.

На заседании Генеральной ассамблеи AASSA было принято решение провести одно из следующих заседаний ассоциации Баку, в Национальной академии наук Азербайджана.

Предел потерь исчерпан

COP29 демонстрирует нашу решимость достичь своих целей в области устойчивого развития

Проведение 29-й сессии Конференции сторон Рамочной конвенции ООН об изменении климата (COP 29) в нашей стране - огромный успех, достигнутый благодаря успешной внешней политике Президента Ильхама Алиева, свидетельство значительного роста международного авторитета Азербайджана за последние годы.

Проведение в Баку с 11 по 22 ноября этого важного международного мероприятия является одной из обсуждаемых тем последних месяцев. О том, насколько важно оно для имиджа нашей страны, о вкладе Азербайджана в мировую экологическую повестку и о многом другом наш корреспондент побеседовал с молодым ученым, научным сотрудником Института почвоведения и агрохимии МНО Фаридом Мустафаевым.

- Завоевание Азербайджаном в декабре прошлого года права на проведение COP29 - действительно невероятный успех внешней политики нашей страны. И сам Президент Ильхам Алиев в своем выступлении на совещании 15 декабря 2023 года особо подчеркнул, что COP29 не идет ни в какое сравнение с международными мероприятиями, проводившимися в нашей стране до сих пор.

- Безусловно, это решение еще раз подтверждает, что уважение к нашей стране на международной арене растет с каждым днем, и в первую очередь благодаря деятельности главы нашего государства и успешному курсу независимой внешней политики государства. Принципиальность, которую всегда демонстрировал Ильхам Алиев, полное соответствие всем принятым решениям, международному праву и, конечно же, восстановление государственного суверенитета на всей территории страны еще больше усилили авторитет Азербайджана.

За две недели, что будет длиться мероприятие, в нашей стране ожидается порядка 80 тыс. и более иностранных гостей. Баку, по сути, станет центром мира и проведет COP29 на самом высоком уровне. В этом ни у кого сомнений нет.

- Как бы вы охарактеризовали основные направления деятельности Рамочной конвенции ООН об изменении климата?

- Сегодня человечество сталкивается с глобальными проблемами сохранения экологического баланса, рационального использования природных ресурсов, защиты воды, почвы и атмосферы от загрязнения. Не могут не вызывать озабоченности, с одной стороны, высокая динамика демографического роста, наблюдаемая в мире, а с другой - глобальное потепление, перфорация озонового слоя, истощение природных ресурсов.

По статистическим данным, ежегодно в мире уничтожаются тысячи гектаров лесных насаждений. Вырубка лесов в свою очередь приводит к засолению почвы (которую называют плодородным слоем планеты), эрозии, возникновению оползней, провоцирующих масштабные разрушения и катастрофы. В связи с этим в большинстве стран мира проводятся различные дискуссии для устранения проблем, возникающих в результате нарушения экологического баланса, - сейчас стихийное бедствие в любом регионе Земли считается проблемой не только этой территории, но и всего мира, и пути его преодоления вырабатываются в совместном поиске.

Стремительно сокращается количество лесов, равнин, лугов, богатых растительностью. Предел потерь, который сохраняет способность природы к самовосстановлению, уже исчерпан, и превышение этого предела может привести к более серьезным катастрофам. Именно на обсуждение этих проблем и определение возможных путей их решения нацелена деятельность Рамочной конвенции ООН об изменении климата.

- Как бы вы оценили конкретный вклад Азербайджана в эту сферу?

- Как известно, нынешний год в нашей стране объявлен "Годом социальной ответственности во имя зеленого мира". Именно в этом контексте решаются такие важные природоохранные проблемы, как переработка полиэтиленовых и пластиковых упаковочных материалов, сокращение выбросов газа, вызывающих тепловый эффект, а также расширение использования экологически чистого транспорта, сохранение лесов, защита водоемов от загрязнения, восстановление природных ресурсов в нарушенной экологической среде в глобальном масштабе. Кроме того, ужесточились требования к таким направлениям деятельности, как устранение воздействия на окружающую среду в процессе разведки и добычи полезных ископаемых.

растом 1600, 900 и 500 лет на территории Губадлинского, Физулинского и Джебраильского районов. После войны Министерством экологии и природных ресурсов была начата разработка предложений по оценке лесных массивов, флоры и фауны, особенно охраняемых природных территорий, водных ресурсов, месторождений полезных ископаемых на освобожденных от оккупации территориях и восстановлению на них экологического баланса.

Только в течение 2023 года в Зангиланском районе было высажено 14,4 тыс. различных пород деревьев, на территории Физулинского и Агдамского районов посажены восточные платаны, дубы и другие деревья. Акции по посадке деревьев регулярно проводятся также в Губадлинском и Джебраиль-

ских районах. Конечно, огромный потенциал, которым обладает Азербайджан в этой области, дает нам возможность быть в рамках этих процессов: страна подписала контракты и меморандумы с ведущими мировыми компаниями "зеленой" энергии, а реализация совместных проектов нацелена на удовлетворение всех внутренних потребностей и в то же время на возможность экспорттировать природный газ в больших объемах.

Вместе с тем, согласно последнему климатическому плану, представленному нашей страной в ООН, Азербайджан заявил, что находится на пути к достижению цели в 30% возобновляемых источников энергии к 2030 году и сокращению выбросов углерода на 40% к 2050-му. А это, как известно, чрезвычайно важный шаг для предотвращения глобального потепления, и проведение COP29 в Баку как раз демонстрирует нашу решимость достичь своих целей и выполнить международные обязательства в области устойчивого развития и по борьбе с изменением климата.

- Достаточно актуальным является и вопрос политических дивидендов, которые COP29 принесет нашей стране. Что вы можете сказать по этому поводу?

- Бессспорно, политический вклад COP29 будет более чем достаточным. В первую очередь, конечно, решение о проведении этой международной климатической конференции в Азербайджане является не только показателем доверия мирового сообщества к нашей стране, но и уверенности в том, что план дальнейших действий будет успешно выполнен и создаст почву для дальнейшего повышения политических связей Азербайджана со многими странами и международными организациями.

Даже несмотря на то, что Армения воздержалась от голосования в пользу Азербайджана, армянская диаспора и ее лобби имеют достаточное влияние на международных платформах и в органах, принимающих решения в развитых государствах, COP29-Азербайджан демонстрирует, что и лоббистская деятельность нашей страны движется в правильном направлении. Это чрезвычайный успех, из которого Азербайджан извлечет максимум пользы.

Галия АЛИЕВА

Из этих требований вытекают строительство крупных водоемов, дренажных систем для очистки почв от засоления, озеленение Баку и его окрестностей, создание лесных полос для предотвращения эрозии почв на прибрежных песчаных дюнах, создание заповедников и заказников для защиты и приумножения флоры и фауны.

- Отметим также историческую Победу Азербайджана в Отечественной войне, которая сама по себе стала большим вкладом в решение экологических проблем в глобальном масштабе, особенно учитывая, что 30-летняя оккупационная политика Армении поставила под угрозу всю экосистему Карабаха и Восточного Зангезура.

- Более того, разграбление региона, уничтожение флоры и фауны на этих землях оказали огромное негативное влияние на экологическое состояние всего Кавказского региона. Армянские захватчики уничтожили такие уникальные виды флоры, как восточный платан воз-

ком районах. По мере того, как все деоккупированные территории очищаются от мин и приводятся в безопасное состояние, на них систематически проводятся мероприятия по восстановлению экологической среды.

- То есть сегодняшняя "зеленая" повестка дня нашей страны является важнейшей составляющей мировой экологической повестки?

- Абсолютно точно. Сегодня Азербайджан играет одну из ведущих ролей в обеспечении энергетической безопасности стран Европейского Союза. Главная цель нашего государства - не отставать от процессов, происходящих в энергетическом пространстве мира. Как неоднократно отмечал в своих выступлениях наш Президент, спрос на "зеленую" энергию в мире будет расти.

Если в инвестиционном портфеле компаний, работающих в нефтегазовой сфере, не будет проектов в области "зеленой" энергетики, они столкнутся с большими трудностями.

Познавательная информация

Ученые-географы рассказали школьникам об изменениях климата

Научные сотрудники Института географии имени академика Гасана Алиева побывали в средней школе № 8. Мероприятие состоялось 29-й сессии Конференции сторон Рамочной конвенции ООН по изменению климата-COP29, которая стартует в Баку 11 ноября.

Инициатор встречи, победитель III Грантового конкурса по развитию и инновациям в образовании и учитель географии Яшар Сендалиев, завоевавший 5 медалей на международном конкурсе по географии, кратко рассказал об успехах своих учеников.

О климатических изменениях и аномалиях в мире и Азербайджане, проблемах загрязнения климата, засухи и опустынивания, роли современных технологий в изучении климата, метеорологическом оружии, синоптических прогнозах рассказал веду-

щий научный сотрудник отдела климата и агроклиматологии, доктор философии по географии доцент Гасан Набиев.

Выступая с докладом о Каспийском море, завотделом геоморфологии берегов и дна Каспийского моря доктор географичес-

ких наук, профессор Амир Алиев дал интересную информацию о причинах колебаний уровня и прогнозах на Каспии. Наряду с глобальными климатическими изменениями и антропогенными воздействиями, влияющими на колебания уровня, сейсмическими

и тектоническими процессами, происходящими на Каспии, ученый рассказал о специфике моря, отметив, что снижение его уровня будет продолжаться до 2050 года, а в последующие 200 лет уровень будет повышаться.

Специалист ГИС Назим Герайлы выступил с презентацией на тему "Тенденции и решения современной географии". Научный сотрудник предоставил школьникам обширную информацию о развитии географии, применении искусственного интеллекта в географии, его роли, значении и преимуществах, а также о пользе их использования при составлении синоптических прогнозов. Он сказал, что искусственный интеллект играет ключевую роль в создании карты качества воздуха, помогая улучшить городское планирование, а также управлять транспортными системами и процессами переработки отходов.

SCIENCE

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Academician Rasim Aligulyev: "Works should be done to make more effective use of the scientific potential of the Institute"

"Research is conducted at the Institute of Information Technology of the Ministry of Science and Education that responds to global challenges and the interests of the state. Systematic measures are carried out to strengthen scientific-theoretical activities, engage in targeted work with young people to involve them in scientific research as well as train the doctors of philosophy and sciences"-said Vice-President of ANAS, the director-general of the Institute of Information Technology, Academician Rasim Aligulyev, during the scientific seminar.

The scientist underlined the importance of strengthening the relations with the higher education institutions of the country and conducting multi-disciplinary research with institutions covering humanitarian areas, noting that these efforts would greatly contribute to the integration of science and education, the preservation of scientific potential, and its further development. The director general called on every researcher to review their activities, responsibly fulfill their duties, and deepen their scientific research dedicated to current problems basing on statehood traditions and national values.

Academician Rasim Aligulyev pointed out the importance of organizing and coordinating scientific research activities, conducting expert evaluations of scientific and scientific-technical activities, as well as adhering to scientific ethics for the effective management of science. He added that as a result of the works carried out in recent years in this direction and the research conducted in priority spheres, several PhD and Doctor of Science dissertations have already been completed and submitted for discussion.

The Academician spoke about the necessity of each employee's regular participation in the scientific seminars, which are essential platform for intel-

lectual discussions. According to the scientist, the main goal of the scientific seminars is to become familiar with the research conducted within the dissertation works, re-focus on the issues at hand and support doctoral students and dissertationists in their scientific activities.

The director general of the Institute also highlighted the importance of organizing both intra-departmental and inter-departmental scientific discussions at the institute, as well as enhancing the quality of seminars dedicated to various issues. He recommended each researcher to encourage themselves in their scientific activities and engage in competitive research and said that secondary school students distinguished by their advanced technological knowledge are supported at the institute and pointed out the necessity of expanding activities in this direction.

Academician Rasim Aligulyev touched upon the importance of providing scientific and intellectual support to the newly admitted doctoral students in terms of their development as highly qualified specialists and achieving success in the field of science. He also highlighted the necessity for the doctoral students' dissertation topics to serve the interests of the country as a whole while also being dedicated to global scientific problems.

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Дильгам Тагиев, Ибрагим Гулиев,
Наргиз Пашиева, Расим Алигульев, Тофик Нагиев,
Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Ариф Гашимов,
Джамиль Алиев, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Арагусейн Шукюров

The report of the AASSA General Assembly in Philippine

The President of the Azerbaijan National Academy of Sciences, Academician Isa Habibbeyli represented the scientific institution of our country at the General Assembly meeting of the Association of Academies and Societies of Sciences in Asia-(AASSA) held in Manila, the capital of the Philippines.

conference featured presentations and speeches of heads and prominent scientists of the Academies of Sciences and universities from Turkey, Azerbaijan, Russia, Japan, India, Malaysia, Thailand and Nepal as well as representatives from the Asian Development Bank and the Asian Information Agency.

Subsequently, the elections for the leadership of AASSA for the years 2027-2030 were held. The candidacy of Prof. Satryo Soemantri Brodjonegoro, nominated by the Indonesian Academy, and the candidacy of Prof. Rofina Yasmin Othman, President of the Academy of Sciences and Technology of Malaysia, were discussed for the presidency of the Association for the next term. According to the results of the voting, Professor Satryo Soemantri Brodjonegoro, Indonesia's Minister of Science and Education, was elected president of AASSA.

In addition, during the meeting of the General Assembly, the Vice President of AASSA and six members of the Board of Directors were also elected.

The President of ANAS, Academician Isa Habibbeyli met with the presidents of the Academies of Science and Technology of Philippines and New Zealand to discuss issues of mutual cooperation.

During the meeting of the General Assembly, it was decided to hold one of the meetings of AASSA at the Azerbaijan National Academy of Sciences.

Reyhan Majidli, Public Relations, Press and Information Department of the Presidium Administration of ANAS

A protocol was signed between the Institute of Caucasus Studies of ANAS and Kafkas University of Turkey

An agreement protocol on cooperation was signed between the Institute of Caucasus Studies of the Azerbaijan National Academy of Sciences and the Kafkas University of Turkey on November 1.

The agreement protocol was signed by Doctor of political sciences, docent and acting director of the Institute of Caucasus Studies Ramila Dadashova and Professor Hajali Najafoglu, head of the Center for Caucasus and Central Asian Studies of the International Relations Department of the Kafkas University.

The purpose of signing the cooperation protocol is to implement joint projects, scientific

research, and publications in the fields of science, education, culture, and art, to carry out the exchange of scientific personnel, to organize scientific conferences and excursions, and to present the activities of both institutions accordingly.

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул. Истиглалийят, 30, Президиум НАНА
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000